

MİLLÎ GÜVENLİK POLİTİKALARI BAŞKANLIĞI

SURİYELİ VE DİĞER ÜLKE UYRUKLU SIĞINMACILAR VE KAÇAK GÖÇMENLER

MEVCUT DURUM VE ÇIKIŞ YOLU ÖNERİLERİ

MİLLÎ GÖÇ DOKTRİNİ

ANKARA

6 EYLÜL 2022

SURİYELİ VE DİĞER ÜLKE UYRUKLU SIĞINMACILAR VE KAÇAK GÖÇMENLER

MEVCUT DURUM VE ÇIKIŞ YOLU ÖNERİLERİ

İÇİNDEKİLER

I. MEVCUT DURUM

1. Erdoğan İktidarının Göç Siyaseti: Türkiye Cumhuriyeti'nin Temel Niteliklerine Karşı Yıkıcı Girişim

AK Parti Hükûmeti, 2011 yılı Mart ayında Suriye'de başlayan merkezi hükûmet karşıtı protestoların iç savaşa dönüşmesi sürecinde muhalif gruplardan yana müdahil olma şeklinde bir dış politika benimsemiş, iç savaşın tetiklediği yoğun göç karşısında başından itibaren kasten tedbirsiz davranması ise gittikçe ağırlaşan bir Suriyeli sığınmacı sorununa sebep olmuştur.

İktidarın Suriye başta olmak üzere Afganistan, Pakistan ve Afrika ülkelerinden yaşanan sığınmacı ve kaçak göçmen akımları karşısındaki tavrı başlangıçta öngörüsüzlük, plansızlık, politikasızlık olarak yorumlanmışsa da gelinen noktada aslında **"kasıtlı, bilinçli bir siyaset"** izlediği ortaya çıkmıştır.

İktidarın Suriye'den gelen göç dalgaları karşısında, iç kamuoyunda **"Ensar edebiyatı"** ile meşrulaştırmaya çalıştığı **"açık kapı politikasını"** izlemesi, öte yandan uluslararası partnerlerle **adil "yük/sorumluluk paylaşımı"** yolunu zorlamaması sonucunda Türkiye, bugün **"dünyanın en yüksek sayıda sığınmacı ve kaçak göçmen barındıran ülkesi"** olmuştur.

Suriye'den vaki göç karşısında Türkiye'yi **"açık ülke"** durumuna sokan iktidar, öte yandan bir **"yerleştirme planı"** yapıp **"kota sistemi"** de uygulamamış, şehirlerimizi **"açık şehir"** hâline getirmiş ve sonuçta Suriyeli sığınmacıların tüm ülkeye yayılmalarına izin verilmiştir.

Esasen başından itibaren **"kabul eden ülke"** olarak Türkiye namına hiçbir inisiyatif alınmamış, uluslararası hukukun cevaz verdiği tedbirlere başvurulmamış sadece gelişmeler akabinde kamuoyunu yatıştırmaya yönelik bazı gelişigüzel ve göstermelik uygulamalar yapılmıştır.

İktidarın Suriye örneğindeki kasıtlı siyaseti başka bazı sorunlu ülke vatandaşları açısından da **"özendirici"** olmuştur.

Böylece İran ve Irak üzerinden göçe maruz kalan Türkiye; son yıllarda Afganistan, Pakistan ve pek çok Afrika Ülkesi vatandaşları açısından **“hedef ülke”** hâline gelmiştir.

İktidarın Suriye, Afganistan ve Pakistan ile Afrika ülkeleri mahreçli göç akımları karşısında izlediği “**davetkar ve teşvik edici siyaset”**, öte yandan 2016 yılından itibaren Avrupa’ya göçmen çıkışını durdurması, 2017 yılında resmî olarak uyum stratejisi uygulamasına geçmiş olması, yürütülen siyasetteki amacın ne olabileceği sorusunu meşru olarak akla getirmektedir.

Nitekim, Cumhurbaşkanı Erdoğan 2022 yılı Haziran ayı başında partisinin düzenlediği Kızılcahamam toplantısında konuyla ilgili olarak **“Bizim bir davamız var. Biz (sığınmacılara) İslami ve insani açıdan bakıyoruz.”** demiş ve ardından, 20 Haziran 2022 tarihinde basında yer alan haberlere göre Küresel Parlamenter Konferansına gönderdiği video mesajında Türkiye’nin son 7 yıldır dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke olduğuna dikkat çekerek; **“Tarihimizin, kültürümüzün ve inancımızın bize yüklediği bu görevi inşallah bundan sonra da yerine getirmeye devam edeceğiz.”** ifadeleriyle sığınmacılar konusunda izlenen siyasetin bilinçli olduğunu ortaya koymuştur.

Bilindiği üzere Afganistan, Pakistan ve İran başta olmak üzere muhtelif ülkelerden Türkiye’ye yönelik yoğun bir kitlesel göç hareketi gerçekleşmektedir. Bu göçün dikkat çekici tarafı ekseriyetle genç erkeklerden oluşmasıdır. Afganistan ve Pakistan’da sosyal medya mecralarından planlı ve bilinçli olarak 2023 yılında Türkiye’de rejimin değişeceği ve hilafetin ilan edileceğine dair bir propaganda yapılmaktadır. Bu durum esasen Türkiye’ye yönelik Stratejik Göç Mühendisliğinin bir örneğidir.

Türkiye’nin maruz kaldığı bu kitlesel kaçak göç bizzat Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından “Ülkemize hicret eden ama Suriye, ama Afganistan, ama Irak, İran. Fark etmiyor.” ifadeleriyle meşrulaştırılmakta ve teşvik edilmektedir.

İktidarla iş birliği içinde olan paramiliter örgüt SADAT ve onun düşünce kuruluşu ASSAM’ın yayımladığı anayasa taslağı incelendiğinde Türkiye’nin demografik yapısının değiştirilmesine yönelik hedefler daha sarih bir biçimde anlaşılabilir. Bu taslakta; başkenti İstanbul, resmî dili Arapça, adı Asrika olan bir İslam devleti

öngörülmekte ve yasama-yürütme-yargı mekanizmasının şeriat kuralları dâhilinde değiştirilmesi ve siyasi partilerden sosyal hayata kadar her alana müdahale edilmesi planlanmaktadır.

Söz konusu göç akımları yoluyla gerektiğinde iktidar tarafından halka karşı kullanılabileceği değerlendirilen mevcut paramiliter örgütlerin silahlı eğitim ve çatışma tecrübesine sahip unsurların takviyesiyle tahkim edilmeye gidilmekte olduğu ihtimali de göz ardı edilemez.

İktidar ve ona bağlı paramiliter yapıların Türkiye'deki rejim değişikliği arzusu Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti ilkelerini ve Türk millî kimliğini tahrip etmeden gerçekleştirilemez. Bu sebeple Türkiye'nin maruz kaldığı kaçak göç, iktidar tarafından yapılan bilinçli politik tercihler dairesinde değerlendirilmelidir.

İzlenen siyaset insani mülahazalara dayalı bir göç siyaseti olmaktan çok, yıkıcı bir faaliyet olarak değerlendirilebilecek Selefilik ithaline tekabül etmektedir. Bahse konu Selefilik ideolojisinin Orta Doğu ve Güney Asya bölgesinde yeşeren radikal görüşler üzerine bina edildiği dikkate alındığında, Erdoğan iktidarının göç siyasetinin Anadolu'da bin yıldır yaşanan Hanefi/Maturidi İslam çizgisini de tahrif etmekte olduğu açıktır. Dahası düzensiz göç yoluyla ülkemize giriş yapan ve sayıları milyonlarla ölçülen gayrı-milli unsurların ülkemizdeki İslam inancına mensup vatandaşları inanç ve yaşam tarzı üzerinden hedef alabileceği ve gelecekte büyük toplumsal sorunlara yol açarak kamu düzenini ağır şekilde tehdit edebileceği değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın hâlihazırda izlediği ve izlemeye devam edeceğini ilan ettiği siyaset, **Türk devletinin "ulus devlet" niteliğini, Türk milletinin ise "Türklük" vasfını muğlaklaştırarak tahrif etme amacına matuftur.**

Netice olarak konunun Suriyeli sığınmacılar sorununu aşarak çok daha büyük boyutlara ulaşmış olması, Sayın Genel Başkanımız Meral Akşener'in talimatları doğrultusunda, gelişmeleri başından itibaren takip eden İYİ Parti Millî Güvenlik Politikaları Başkanlığı bünyesinde yürütülen çalışmaların güncellenerek bir sonuca bağlanması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede Parti yetkili heyetlerine sunulmak üzere **işbu rapor bir *"politika metni"* olarak hazırlanmıştır.**

Bu rapor; İYİ Parti bünyesinde düzenlenen toplantılardan, İYİ Parti Sığınmacı ve Göç Komisyonu üyelerinden elde edilen bilgi ve görüşler ile yaklaşık iki yıldır sürdürülen bir çalışma kapsamında yapılan basın taramalarıyla dosyalanan haber ve yorumlar, ilgili devlet kurumlarının kamuoyuna açık ve hizmete özel veri ve raporları, ilgili uluslararası bağlantılı ve ulusal STK rapor, açıklama ve verileri, izlenen sempozyumlarda sunulan bildiriler ve özel kaynaklardan temin edilen bilgiler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Aşağıda ilk bölümde Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ile kaçak göçmenler sorunu, ilgili devlet kurumlarının kamuya açık kaynaklarından, erişilen bir "hizmete özel" sayısal veri raporundan, ilgili yetkililerin açıklamalarından ve diğer kaynaklardan temin edilebilen güncel veriler kullanılarak asli boyutları itibarıyla ortaya konacak; ikinci bölümde ise sorunun çözümüne yönelik çıkış yollarının kayıtları ve muhtemel seçenekler sunulacaktır.

2. Türkiye'deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacılar (GKKS), İkamet ve Çalışma İzinli Yabancı Uyruklulara İlişkin Bazı Rakamlar

Türkiye, mülteciler konusunda taraf olduğu 1951 Cenevre Konvansiyonuna koyduğu **"coğrafi kısıt"** kapsamında, Avrupa dışı ülkelerden gelenlere **"mülteci"** statüsü vermemekte, farklı statüler uygulamaktadır. Bu kapsamda sadece Suriye uyruklulara **"geçici koruma"** statüsü verilmektedir.

2011 yılından itibaren ülkelerini terk ederek Türkiye'ye göçüp kayıt altına alınan **"Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli" (GKKS)** sığınmacı sayısı, Göç İdaresi Başkanlığının verilerine göre **25 Ağustos 2022 tarihi itibarıyla 3 milyon 654 bin 257'dir.** Bunların yalnızca 48 bin 399'u barınma merkezlerinde, geride kalanları muhtelif şehirlerimizde yaşamaktadır. *(EK: I.2.1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler)*

Hizmete özel rapora göre Suriyeli Sığınmacı nüfusun 1 milyon 446 bin 585'i (%39) okuma yazma bilmemektedir; 472 bin 934'ü (%12,7) okuma yazma bilmekle birlikte herhangi bir okul bitirmemiştir; 643 bin 782'si ise (%17,3) ilkokul ve dengi eğitim kurumu mezunudur.

25 Ağustos 2022 tarihi itibarıyla 3 milyon 654 bin 257 Suriyeli sığınmacının 1 milyon 966 bin 610'u erkek, 1 milyon 687 bin 647'si kadındır.

Suriye ortalamasının da altındaki eğitim durumuna ilişkin bu rakamlar, **Suriyeli sığınmacıların büyük bölümünün kırsal kökenli olduklarını** teyit etmektedir.

2012 yılı başından 2021 yılı sonuna kadar, **Türkiye'de 675 bin 312 Suriyeli bebek dünyaya gelmiştir.** İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, 10 Temmuz 2022'de yaptığı bir açıklamada bu rakamın 700 binin üzerine çıktığını dile getirmiştir. Günde ortalama 500 kadar Suriyeli bebeğin doğumu söz konusudur. Bu yüksek doğum oranları dikkate alındığında Suriyeli sığınmacıların sayısının, Türkiye'nin demografik ve kültürel yapısını değiştirecek bir hızda arttığı anlaşılmaktadır.

Hâlihazırda etnik, mezhepsel, ideolojik ve yaşam tarzı ekseninde çok çeşitli meydan okumalarla karşı karşıya olan Türkiye Cumhuriyeti'nin gelecekte sığınmacılar veya kaçak göçmenler üzerinden karmaşık ve çok kapsamlı bir meydan okumayla karşılaşması çok olası görünmektedir. Örneğin, kayıtlı ve yasa dışı göçmenlerin geldikleri ülkeler adına istihbari faaliyetlere girişmesi, nüfusun büyük çoğunluğunu teşkil ettikleri vilayetlerimizde birtakım kültürel ve siyasal ayrıcalıklar talep etmesi, vatandaşlarımızın bir bölümünün dini hassasiyetlerini istismar ederek onları anayasal düzene karşı provoke etmesi ve çeşitli yasa dışı örgütler teşkil ederek terörist faaliyetlerde bulunması göz ardı edilemeyecek ihtimallerdir.

İçişleri Bakanının 18 Haziran 2022 günü yaptığı açıklamaya göre, **"istisnai vatandaşlık" verilen toplam Suriyeli sayısı 210 bindir.**

Öte yandan, örneğin son on yılda 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu kapsamında **kaç yabancıya ikamet, evlilik ve yatırım yoluyla vatandaşlık verildiğine dair herhangi bir resmî veri bulunmamaktadır.** Bu yollarla verilen vatandaşlık sayısının çok daha ciddi düzeyde olduğu değerlendirilmektedir.

Nitekim bazı göç idaresi yetkilileri ve başkaca kaynaklardan temin edilen bilgiye göre, istisnai usulle verilenler dâhil **belirtilen zaman zarfında çok daha fazla sayıda Suriye uyruklu kişiye vatandaşlık verilmiştir.**

10 Ağustos 2022 tarihli basında yer alan haberlere göre Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum, CHP'li bir milletvekilinin soru önergesine verdiği cevapta yabancı gerçek kişilerin son beş yılda 10 bin 419 ana taşınmaz, 197 bin de konut, işyeri vb. taşınmaz aldığını ifade etmiştir.

TÜİK rakamlarına göre ise 2013 yılında yabancılara satılan konut sayısı 12 bin 181 iken bu sayı 2021 yılında 58 bin 576 olmuştur. Toplam 9 yıllık süreçte yabancılara satılan konut sayısı ise 278 bin 927 olmuştur. Taşınmaz edinmek suretiyle vatandaş yapılma usulünün var olduğunu düşünecek olursak 9 yılda vatandaşlık alanların sayısını düşünmemiz icap etmektedir.

Bu vesile ile İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün istisnai usul ve yatırım yolu ile verilen vatandaşlık bilgileri dâhil, yabancılara verilen vatandaşlık rakamlarını kamuoyundan gizlediğini belirtmek gerekir.

Uluslararası İş Gücü Genel Müdürlüğünün 2020 raporuna göre Türkiye'de toplam 123 bin 574 kişi kayıtlı olarak çalışma izni ile çalışmaktadır. Bunların 57 bin 526'si sığınmacı, 4 bin 892'si diğer kategoride olmak üzere toplam **62 bin 418'i Suriyelidir.**

16 Haziran 2022 itibarıyla 2014-2022 yılları arasında **19 bin 150 Suriyeli üçüncü ülkelere** yerleştirilmiştir. Mart 2016'da uygulamaya giren AB ile Geri Kabul Anlaşmasında yer alan **"bire bir formülü" kapsamında,** 16 Haziran 2022 itibarıyla **33 bin 863 Suriyeli, muhtelif AB ülkelerine** kabul edilmiştir. Geri Kabul Anlaşması hükümlerine göre **Türkiye'den AB ülkelerinin kabul edeceği rakam 72 bin olarak sınırlandırılmıştır.** Bu anlaşma çerçevesinde resmi rakamlara göre Türkiye'de bulunan sığınmacıların yalnızca %0,92'si AB ülkelerine kabul edilmiştir.

Göç İdaresi Başkanlığının 30 Temmuz 2022 tarihli basın duyurusuna göre **514 bin 358 Suriyeli sığınmacı ülkelerine gönüllü geri dönüş yapmıştır.** Bayramlarda giderek dönmeyenler dâhil, bunların büyük çoğunluğunun Fırat Kalkanı Operasyonu'nun başlamasından günümüze Suriye'de güvenlik güçlerimiz tarafından oluşturulan Güvenli Bölgelere döndükleri bilinmektedir. *(EK I.2.2: Harita I: Suriye - Mevcut Güvenli Bölge)*

Diğer taraftan, 16 Haziran 2022 tarihi itibarıyla çalışma izinliler dâhil muhtelif ülkelerden 1 milyon 41 bin 378'i kısa dönem, 130 bin 338'i öğrenci, 95 bin 579'u aile

ve 159 bin 400'ü diğer olmak üzere **1 milyon 426 bin 695 yabancı uyruklu kişi "ikamet izni" ile ülkemizde yaşamaktadır.** *(EK I.2.3: İkamet İzni ile Ülkemizde Bulunan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı)*

Öte yandan TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre; kurs, turizm, bilimsel araştırma vb. nedenlerle 3 aydan kısa süreli vize veya ikamet iznine sahip yabancılar ile Suriyeli sığınmacılar hariç, 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla ülkemizde 1 milyon 792 bin 36 yabancı uyruklu kişi ikamet etmektedir. Aradaki farkın TÜİK rakamlarının uluslararası koruma altındaki sığınmacıları kapsamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Yararlandığımız hizmete özel resmî istatistik raporuna göre ülkemizde, Temmuz 2021 itibarıyla Suriyelilere sağlanan izinler dâhil **çalışma izni verilen muhtelif ülkelerden toplam yabancı uyruklu kişi sayısı 131 bin 617'dir.**

3. Vahim Tablonun İkinci Boyutu: Suriye Dışı Diğer Ülke Uyruklu Yabancı Göçmenler; Uluslararası Koruma Altındakiler, Düzensiz Göç, Kaçak Göçmenler

Türk kamuoyunda Suriyeli sığınmacılar hakkında yoğun olarak Afgan kökenli kaçak göçmenler hakkında ise kısmen tartışma yaşanırken **Suriye dışı yabancı uyruklu "uluslararası koruma altındaki sığınmacılar" (UKAS) ve uluslararası korumaya müracaat etmiş olanlar ile kaçak giriş yaparak ve kısa süreli vize muafiyeti veya turist vizesi yoluyla ülkemize gelip kalan göçmenler konusu uzun süre gözlerden kaçmıştır.**

Hizmete özel mezkûr rapora göre ülkemizde "uluslararası koruma altında" 313 bin 772 yabancı uyruklu sığınmacı statüsünde kişi bulunmaktadır. 2020 yılı sonu itibarıyla işlemde olan uluslararası koruma başvurusu sayısı 322 bin 188'dir. Bu rakamların özellikle Taliban'ın Afganistan'da yönetimi tamamen ele geçirdiği 2021 yılı Eylül ayından bu yana fevkalade arttığı değerlendirilmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığının sitesinde verilen grafiğe göre ise 2010-2021 sonu itibarıyla uluslararası koruma başvuru sayısı 595 bin 316'dır. *(EK I.3.1: Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvurusu)*

Başkanlığın grafiği bir yandan sayıyı az göstermekte; diğer yandan başvurusu kabul edilen, reddedilen ve işlemde olan ayrımını gizleyerek anlamlı bir yorumda bulunmayı kısıtlamaktadır.

Göç İdaresi Başkanlığının verilerine göre 2010 yılı dâhil, 25 Ağustos 2022 tarihine kadar 1 milyon 910 bin 686 düzensiz göçmen yakalanmıştır. *(EK I.3.2: Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı)* Başkanlığın rakamları güncel olmakla birlikte iade edilenler ve sair hakkında bilgi verilmediği için bu çalışmada hizmete özel resmî rapor verileri kullanılmıştır.

Hizmete özel rapordaki verilere göre **1 Ocak 2010-2 Eylül 2020 tarihleri arasında Suriye dışı yabancı ülke uyruklu toplam 1 milyon 659 bin 714 "kaçak göçmen" yakalanmıştır.**

Aynı tarih aralığında yakalanıp da **sınır dışı edilen kaçak göçmen sayısı 414 bin 882'dir.** 1 Ocak 2021-2 Eylül 2021 tarihleri arasında ülkelerine gönüllü geri dönüş yapan göçmen sayısı 8 bin 663'tür. Bunu yıllık ortalama kabul edip 10 ile çarparsak, kabaca 10 yılda gönüllü geri dönüş yapan göçmen sayısı 86 bindir. Geri gönderme merkezlerinin mevcut toplam kapasitesi o tarihlerde 16 bindir. 2021 yılı itibarıyla uluslararası koruma altında bulunan göçmen sayısı 313 bin 684'tür. 2020 yılı sonu itibarıyla işlemdeki uluslararası koruma başvuru sayısı ise 322 bin 188'dir.

Yakalanan düzensiz göçmen sayısından uluslararası koruma altındakileri, uluslararası koruma başvurusu işlemde olanları, gönüllü geri dönüş yapanları ve geri gönderme merkezlerinde oldukları varsayılanları, ki toplamda 1 milyon 150 bin 754'tür, çıkardığımızda **son 10 yıl içinde düzensiz göçmen olarak yakalanıp da hâlen Türkiye'de bulunan Suriye dışı yabancı ülke uyruklu göçmen sayısı 506 bin 960'tır.**

Bu 506 bin 960 yabancı kişinin varlıkları ve statüleri konusunda devletin ilgili birimlerinin kamuya açık kaynaklarında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

12 Mayıs 2022 tarihli basında yer alan haberlere göre İçişleri Bakan Yardımcısı ve Sözcüsü yakalanan kaçak göçmenlerden 644 bin 131'inin, 20 Mayıs 2022 tarihli

haberlere göre ise İçişleri Bakanı yaklaşık 700 bininin Türkiye'den Avrupa'ya geçtiklerini ileri sürerek belirtilen bariz açığı tevil etmeye çalışmışlardır.

Son olarak Göç İdaresi Başkanlığının 30 Temmuz 2022 tarihli basın duyurusunda **"Son altı yıl içinde Avrupa'ya geçen yabancı sayısı 697 bin 394 olarak kayıtlara geçmiştir."** ifade edilerek akıbeti meçhul kaçak göçmenlerin durumu izah edilmeye çalışılmıştır.

Böyle bir geçişin mümkün olamayacağı aşikârdır. Avrupa ülkelerinin sınır güvenliği konusunda ne kadar titiz oldukları bilinmektedir.

Öte yandan, AB ile yapılan Geri Kabul Anlaşması, Suriye uyruklular dışındaki Türkiye'den Avrupa'ya kaçak geçiş yapan tüm kaçak göçmenlerin şartsız geri alınmasını amirdir.

Kısacası, devletin kurumları kendi rakamlarındaki çelişkili durumun farkındadır ve fakat bunu tevil yoluna giderek kamuoyundan gizlemeye çalışmaktadır.

506 bin 960 "resmiyette hem var hem yok" düzensiz göçmen sayısına tahmini kaçak giriş yaparak ülkede hâlen bulunanları da ilave ettiğimizde, ikinci ve büyük bir vahim tablo daha ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki son 10 yılda yakalanan düzensiz göçmenlerden çok daha fazla yabancının Türkiye'ye giriş yaptığı ve şehirlere dağıldığı tahmin edilmektedir.

Askerî kaynaklardan alınan bilgilere göre yakalanmadan ülkeye giren yabancı sayısı, girişte veya daha sonra yakalananların en az 5 katıdır. Bu bilgiler ışığında **Türkiye'de yaşayan asgari 2 milyon 500 bin yabancı** olduğu sonucuna varılmaktadır.

Öte yandan, Taliban'ın Afganistan'da yönetimi tamamen ele geçirmesinden sonra kaçak giriş sayılarının çok daha yüksek seviyeye ulaştığı değerlendirilmektedir.

Üç aylık vizesiz giriş veya turist vizesiyle giriş yapıp geri dönmeyerek Türkiye'de kalan ve yaşamaya devam eden **500 bin muhtelif Afrika ülkesi uyruklularla birlikte kaçak göçmen rakamı 3 milyona ulaşmaktadır.**

"Resmiyette hem var hem yok" 506 bin 960 düzensiz göçmen, uluslararası koruma altındaki 313 bin 684 ve uluslararası korumaya alınma müracaatları işlemde bulunan

322 bin 188 ve tahmini 3 milyon kaçak göçmen olmak üzere, en iyimser tahminle, Türkiye'nin şehir merkezleri ile kırsal yerleşimlerinde yaklaşık **4 milyon 150 bin Suriye dışı yabancı ülke uyruklu kayıtlı ve kaçak göçmen** bulunduğu anlaşılmaktadır. Resmiyette hem var hem yok düzensiz göçmenlerle birlikte **bunların 3 milyon 500 bininin kaçak göçmen olduğu** değerlendirilmektedir.

Netice olarak en düşük rakamlara dayalı iyimser tahminle 3 milyon 654 bin 257 Suriyeli Sığınmacı, 650 bin civarındaki diğer ülke uyruklu sığınmacı ve müracaatçı ve tahmini 3 milyon 500 bin kaçak dâhil **Türkiye'de yaşamaya devam eden en az 8 milyon sığınmacı ve kaçak göçmen** bulunmaktadır. **Bu sayı BM'nin tanıdığı 193 ülkenin 91'inin nüfusundan fazladır.** Afganistan'da Taliban'ın 2021 yılı Eylül ayında yönetimi ele geçirmesinden itibaren Türkiye'ye kaçak giriş yapan Afgan kökenli göçmenler, haklarında hiçbir veri bulunmadığından bu hesaplamaya dâhil değildir. *(EK I.3.3: Türkiye'nin Göç Haritası)*

4. Afganistan ve Pakistan Uyruklu Kaçak Göçmenler ve UKAS Konusu

Suriyeli sığınmacılar ile ikamet ve çalışma izinliler, diğer ülke uyruklu sığınmacı ve müracaatçılar, yakalanıp da iade edil/e/memiş olanlar, kaçak giriş yaparak ülkemizde kayıtsız olarak bulunan diğer ülke uyruklu yabancılar hakkındaki bu düşündürücü rakamlardan sonra ülkemizde bulunan Afganistan ve Pakistan kökenlilerle ilgili elde edilebilen veriler şöyle kaydedilebilir.

Hizmete özel rapordaki resmî verilere göre Afganistan ve Pakistan kökenli olarak **Türkiye'ye yasadışı giriş yaparak yakalanan kişi sayısı; sadece Ocak 2018-Eylül 2021 arasında toplam 538 bin 613'tür. Bunların 163 bin 306'sı iade edilebilmiştir.**

Bu verilere göre yukarıdaki zaman aralığında **"kaçak giriş" yapan 375 bin 307 Afganistan ve Pakistan uyruklu kaçak göçmenin büyük çoğunluğu hâlen ülkemizdedir.**

2 Eylül 2021 tarihi itibarıyla ülkemizde çalışma izni dâhil **53 bin 397 Afgan uyruklu ikamet izni ile** bulunmaktadır. Bu sayıya, **"muafiyet belgesi"** ile kırsal alanda çalışmasına izin verilen Afgan uyruklular dâhil değildir, bunlara ilişkin kamuya açık resmî veri yoktur.

Öte yandan, önceki yıllar hesaba katılmaksızın sadece 1 Ocak 2018-2 Eylül 2021 tarihleri arasında **392 bin 537 Afgan uyruklu kaçak göçmen yakalanmış, bunlardan sadece 136 bin 572'si sınır dışı edil/ebil/miştir**. Bu rakamlar, sadece yakalanan kaçak göçmenlere aittir. Yakalan/a/mayanların sayısı hakkında tahminde bulunulamamaktadır. Pakistan mahreçli kaçak göçmenlerin çoğunun da esasen Afganistan kökenli olduğu bilinmektedir.

Netice olarak açıklanan resmî verilere göre ikamet izniyle bulunan 53 bin 397 ve yasa dışı giriş yaparak yakalanan ama Türkiye'de yaşamaya devam eden 255 bin 965 kişi dâhil **2 Eylül 2021 tarihi itibarıyla Türkiye'de bulunan Afgan uyruklu sayısı 309 bin 362'dir**. Belirtilen tarihte **uluslararası koruma altında bulunan 130 bin 331 Afganistan uyruklunun** bu sayıya dâhil olup olmadığı konusunda bir yorumda bulunmak mümkün görünmemektedir.

Aynı tarih aralığı itibarıyla 146 bin 76 Pakistan uyruklu düzensiz göçmen yakalanmış, bunların 26 bin 734'ü iade edilebilmiştir. Kaçak göçmen olarak yakalanıp da **Türkiye'de kalmaya devam eden Pakistan uyruklu kaçak göçmen sayısı 2 Eylül 2021 tarihi itibarıyla 119 bin 342'dir.**

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 20 Ağustos 2021 tarihli bir konuşmasında Türkiye'de kayıtlı ve kayıtsız 300 bin Afgan uyruklu kaçak göçmen bulunduğunu ifade etmiştir.

Bilindiği gibi asıl büyük Afgan göç dalgası, **Taliban'ın 2021 Eylül ayının ilk haftasında Afganistan'da yönetimi tamamen ele geçirmesinin** ardından yaşanmaya ve gündeme de yoğun şekilde gelmeye başlamıştır.

Zira anılan tarihten itibaren bu ülkeden kısmen komşu ülkelere ama yüz binlerle ifade edilen sayılarla **İran üzerinden Türkiye'ye yönelik hâlen devam eden büyük bir göç dalgası** söz konusudur. Kaçak geçişler esnasında yakalanıp İran'a püskürtülen ve Afganistan'a hava yoluyla gönderilenlerin de tekrar tekrar Türkiye sınırına geldikleri ve kaçak geçişi tamamlamaya çalıştıkları bölgedeki kaynaklardan teyitlidir. Bu kaçak göçmenlerin sürekli olarak Türkiye'ye girme istekleri de endişe vericidir.

Bu büyük dalgadan sonra gösteri mahiyetindeki yakalamalar ve açıklanan resmî yakalama rakamları dışında **ne kadar Afgan uyruklunun daha Türkiye'ye dağıldığı bilinmemektedir.**

Bu vesile ile Afganistan kaynaklı kaçak göçler ile uyuyan hücreler oluşturmak üzere Türkiye'ye çok sayıda silahlı eğitim görmüş IŞİD ve El Kaide militanlarının sızdığının kuvvetle muhtemel olduğunu belirtmek gerekir.

Ayrıca Afganistan'dan dalgalar hâlinde yaşanan göç sürecinde, Türkiye'yi küresel uyuşturucu merkezlerinden biri hâline getirecek seviyede uzman kimyagerlerin ve uyuşturucu şebekelerinin de ülkemize sızdığı bilinmektedir. Özellikle Van üzerinden yapılan kaçak girişlerde muhtarlar ve yerel yöneticiler başta olmak üzere kolluk kuvvetleri personellerinin de bu geçişlere aracı olduğu bilgisi ve *"15 Dolar Çetesi"* olarak adlandırılan çevik kuvvet polislerinin bu konuda soruşturma geçirdikleri basında yer almıştır.

İktidar, Taliban'ın Afganistan'da hâkimiyetini tesis etmesinden itibaren bu ülke kaynaklı göçe âdeta izin vermekte, göstermelik yakalama ve sınır dışı rakamları ile göz boyamakta, gerçekleri kamuoyundan gizlemektedir.

Bu noktada **iktidarın** ABD'nin Afganistan'da yıllar boyunca yürüttüğü operasyonlarda kullandığı ve sayıları 1 milyonu aştığı ifade edilen Afganları Türkiye'nin kabul etmesi yönünde **ABD ile gizli bir protokol/mutabakat yaptığı** şüphesinin yaygın olduğunu vurgulamak gerekir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ABD Başkanı Biden ile 2021 yılı Haziran ayında yaptığı ve Merve Kavakçı'nın kızı Fatma Abushanab'ın tercüman olarak katıldığı tutanaksız görüşmeden kısa süre sonra 2 Ağustos 2021 tarihinde yayınlanan ve iktidar tarafından yalanlanmayan, ABD Dışişleri Bakanlığı üst düzey yetkililerinin yapmış olduğu bir telekonferansın tutanakları, Erdoğan iktidarı ile ABD arasında bir mutabakat yapıldığını kanıtlayıcı mahiyettedir. *(EK I.4: ABD Dışişleri Bakanlığı Kıdemli Yetkililerinin Afganların Yerleştirileceği Mülteci Programları Hakkındaki Basın Brifingi)*

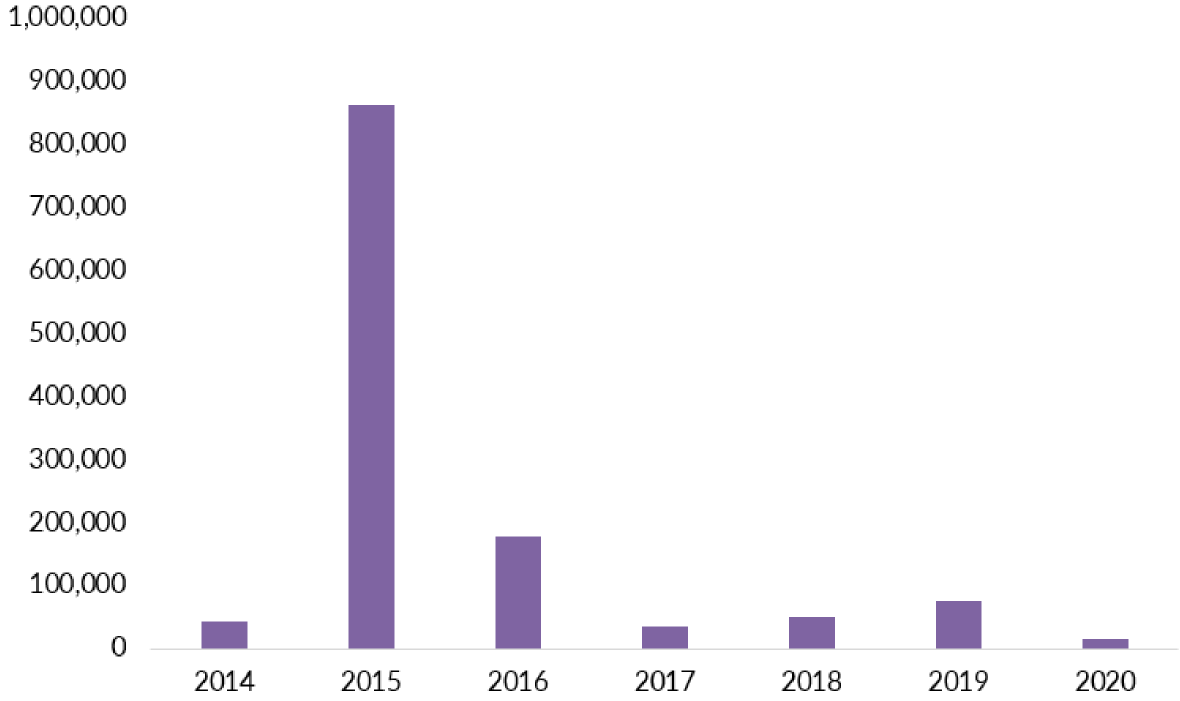
5. Suriyeli Sığınmacılar ile İlgili 2016 Türkiye-AB Mutabakatı Fiyaskosu; AB ve Diğer Dış Kaynaklı Katkılar

2014 ve 2015 yıllarında, Türkiye'den çok daha hafif düzeyde göç baskısına maruz kalan AB ülkeleri, sorumluluğu ve yükü AB dışı ülkelere, bu arada büyük çapta Türkiye'ye yüklemişlerdir.

Türkiye ile AB arasında sığınmacılar konusunda iki esas düzenleme söz konusudur. Bunlardan biri Aralık 2013 tarihli Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması, diğeri ise 18 Mart 2016 tarihli Türkiye-AB Mutabakatıdır.

2016 Türkiye-AB Mutabakatı ile AB, sığınmacılar için sağlanacak 3+3, toplamda 6 milyar avro tutarında bir mali destek karşılığında Türkiye'yi AB ülkelerine yönelecek göç dalgasını durdurma yani bekçilik misyonunu haiz, Genel Başkanımız Sayın Meral Akşener'in deyişiyle; **"hendek ülke"** konumuna sokmuştur.

2015 yılında krizin zirve yaptığı dönemde Avrupa'ya geçen mülteci sayısı 861 binden fazla iken AB ile Geri Kabul Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sadece bir yıl içerisinde 36 bin dolayına gerilemiştir. Sadece bu veri bile AB ile yapılan Geri Kabul Anlaşmasının Türkiye'yi nasıl AB'nin hendek ülkesi hâline getirdiğini göstermektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan 23.02.2019 tarihinde yerel seçim çalışmaları esnasında Kahramanmaraş'taki mitingde; *"Bugün Avrupa halkları kendi topraklarında huzur ve güven içinde yaşıyorsa Türkiye'nin ve Türk milletinin fedakarlığı sayesindedir" demiştir.* Bu, AB ile Geri Kabul Anlaşması'nın hükûmet nezdinde nasıl görüldüğünü göstermesi açısından da önemlidir.

(EK I.5.1: Avrupa Ülkelerine Geçen Göçmenlerin Yıllara Göre Dağılımı)

AB ile yapılan Geri Kabul Anlaşmasının diğer bir mahzuru da ilgili hukuki mekanizmaya göre Türkiye üzerinden AB'ye giren üçüncü ülke vatandaşı kaçak göçmenlerin önce Dublin Anlaşması gereğince AB'ye ilk giriş yaptığı ülkeye, oradan da Geri Kabul Anlaşması gereğince Türkiye üzerinden giriş yaptığı iddiası ile Türkiye'ye gönderilmeleri durumu söz konusu olmuştur.

Öte yandan Türkiye'nin, sınırlarını transit geçen mültecilerin orijin devletlerinin çok azı ile Geri Kabul Anlaşması olduğundan kaçak göçmenler Türkiye'ye iade edildikten sonra orijin ülkelere gönderilememiş ve Türkiye giderek AB ile diğer ülkeler arasında kaçak göçmenlerin ve sığınmacıların biriktiği hendek ülkesi hâline gelmiştir. AK Parti iktidarının bu politikaları sonucunda 2015 yılı itibarıyla Türkiye dünyanın en fazla sığınmacı barındıran ülkesi olmuştur.

Liberal Batılı devletler imzacı oldukları Cenevre Sözleşmesi'ne ve uluslararası hukuki anlaşmalara millî güvenlik ve toplumsal tepkiler gerekçesiyle riayet etmekten kaçınmaktadır. Bu yüzden *dışarıda bırakma* politikası güderek sınır hatlarını şiddet kullanmayı da göze alarak sert tedbirlerle korumaktadır. AB'nin bu ikircikli yaklaşımı Prof. Dr. Kelly M. Greenhill'in *riyakarlık krizi (hypocrisy crisis)* olarak tanımladığı

kavramı somutlaştırmaktadır. AB devletleri bağlı bulundukları liberal değerler ve insan hakları ilkeleriyle maruz kaldıkları kitlesel göçün siyasi, ekonomik ve toplumsal yükü arasında kaldıklarında karar verme zafiyeti yaşamakta ama nihai olarak güvenlikçi tedbirleri tercih etmektedir.

2014 yılında İtalya Cumhurbaşkanı Giorgio Napolitano "Rusların nükleerlerinden hiç korkmuyorum ama Erdoğan'ın elindeki mülteciler çok daha caydırıcı" diyerek kitlesel göç meselesinin AB açısından ne kadar kritik önemi haiz olduğunu ve AB devletlerinin göç karşısındaki acziyetini ortaya koymuştur.

Bu yüzden AB Mutabakatı AB'nin bu krizi bertaraf edebilmesi açısından önem teşkil etmektedir. Mutabakatta Türkiye'ye vadedilen Türkiye-AB ilişkilerine dair vize serbestliği gibi hususlar hiç uygulanmazken, sığınmacılarla ilgili kabul edilen **"bire bir formülü" de işlememiştir**. Bu formül kapsamında, 16 Haziran 2022 tarihi itibarıyla **ancak 33 bin 863 Suriyeli muhtelif AB ülkelerine kabul edilmiştir.** *(EK I.5.2: Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistiki Bilgiler)*

İkinci 3 milyar avroluk bölümü de devreye alınan mali destek programı kapsamında, Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar için insani yardım, göç yönetimi, eğitim, sağlık, yerel altyapı ve sosyo-ekonomik destek alanlarında proje bazlı katkı verilmektedir.

Bu projeler kapsamında verilen ve sözü geçen 6 milyar Avroluk fonun Haziran 2021 tarihi itibarıyla 4.3 Milyar Avroluk kısmı Türkiye'ye ödenmiş, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen tarafından 2024 yılına kadar 3 Milyar Avro daha fon sağlanacağı belirtilmiştir. **3 milyon 654 bin 257 Suriyeli sığınmacıyı Türkiye'de barındırmak karşılığında AB'nin Türkiye'ye verdiği toplam yardımı, AK Parti hükûmeti 17.200 kişiye Türk vatandaşlığı vermek suretiyle geçici olarak elde etmiştir.**

Mutabakat kapsamında, Kızılay kanalıyla kullandırılan **"Sosyal Uyum Yardımı (SUY)"** programında Temmuz 2022 öncesi kriterlere göre (örneğin hanesinde başka yetişkin bulunmayan 60 yaş üstü kişilere, tek başına yaşayan kadınlara, dört veya daha fazla çocuğu olan ailelere…) kişi başı 2021 yılı ikinci döneminde aylık 155 Türk lirası, hanelere üç ayda bir ilave 300-600 Türk lirası arası, engelli kişilere aylık 800 Türk lirası

gibi geçim katkısı mahiyetinde yardımları, **"Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)"** programı ise okuyan çocuklara yönelik için aynı dönem için çocuk başına ilkokul-lise arası 45-75 Türk lirası düzeylerinde değişen bir katkıyı içermektedir.

Programın başladığı 2016 Aralık ayından 2021 Ekim ayına kadar toplam 12 milyar 5 milyon 354 bin 425 Türk lirası SUY ödemesi, 1 milyar 235 milyon 883 bin 790 Türk lirası ŞEY ödemesi yapılmıştır.

Türk Kızılay verilerine göre yukarıda belirtilenler dışında yürütülen programlar kapsamında 2 milyon 943 bin 934 kişiye 4,4 milyar Türk lirası nakdi yardım sağlanmıştır.

Türkiye'de 2019-2020 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ana sınıfı dâhil kamuya ait ilk-orta-lise eğitim kurumlarında 768 bin 839 Suriyeli Sığınmacı öğrenci eğitim-öğrenim görmüştür.

AB katkısının ne kadar düşük olduğu TÜİK hesaplamalarına göre 2020 yılında devlet tarafından öğrenci başına yapılan eğitim harcamasının 12 bin 311 Türk lirası olarak gerçekleştiği dikkate alınırsa çok daha iyi anlaşılacaktır.

Şöyle ki **2019-2020 eğitim-öğretim yılında 768 bin 839 öğrenci için AB kaynaklarından öğrenci başına ortalama 60 Türk lirası hesabıyla en iyimser rakamlarla ayda 46 milyon 130 bin 340, yıllık olarak ise 553 milyon 564 bin 80 Türk lirası kullanılmış iken Türkiye'nin öğrenci başına maliyet hesabıyla söz konusu öğrenciler için yaptığı harcama 9 milyar 465 milyon 176 bin 929 Türk lirasıdır.**

Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre 2021-2022 eğitim-öğretim yılında öğrenim çağındaki Suriyeli çocuk sayısı 1 milyon 283 bin 84'tür. Bunların 938 bin 138'i çeşitli düzeylerde öğrenim görmektedir. Aynı yaş aralığında olup da herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olmayan çocuk ve genç sayısı ise 299 bin 946'dır.

2022 yılında AB kaynaklı ŞEY kız çocukları için ilk-orta düzey için 50, lise için 75 Türk lirası; erkek çocukları için sırasıyla 45 ve 55 Türk lirasıdır. Buna göre 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, yine ortalama 60 Türk lirası hesabıyla ayda 56 milyon 288 bin 280, yıllık olarak ise 675 milyon 459 bin 360 Türk lirası AB kaynağı kullanılmıştır.

2021 veya 2022 yılına ait öğrenci maliyet rakamı bulunamadığı için AB katkısı ile devletin sarfiyatı arasında bir mukayese yapılamamaktadır. Bununla birlikte makasın çok daha açıldığı anlaşılmaktadır.

Ortalama 1 milyon 700 bin sığınmacı çocuk ve gencin eğitim sistemine dâhil edileceği düşünülerek yapılan bir hesaba göre **devlet tarafından 2026 yılına kadar 3 milyar 400 milyon dolar daha eğitim harcaması yapılacağı** tahmin edilmektedir.

Öte yandan, bir kaynağa göre 2011-2021 yılları arasında AB katkıları dâhil WHO, FAO gibi kuruluşlardan temin edilerek Suriyeliler için 8 milyar 500 milyon dolar civarında harcama yapıldığı hesaplanmıştır.

Bu kapsamda **2021 yılı itibarıyla ABD'nin Türkiye'ye sığınmacılar için kullanılmak üzere 1 milyar 500 milyon dolardan fazla tedrici katkıda bulunduğu** yönünde ciddi iddialar bulunduğunu kaydetmek uygun olacaktır. Resmî makamlardan bugüne kadar ABD katkısının miktar ve mahiyetine dair herhangi bir açıklamada bulunulmamış olması dikkat çekicidir.

6. Ağır Mali Bedel, Kamu Hizmetleri Üzerinde Artan Baskı

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki mevcudiyetlerinin kamu maliyesi üzerinde büyük bir baskı ve yük oluşturduğu bilinmektedir.

Bu konuda ciddiye alınabilecek tek resmî açıklama 5 Aralık 2017 tarihinde dönemin Başbakan Yardımcısı Recep Akdağ tarafından yapılmıştır. **Akdağ'ın tafsilatlı açıklamasına göre Türkiye 2017 yılı sonu itibarıyla Suriyeli sığınmacılar için 852 milyon 600 bin Türk lirası tutarındaki kısmi sivil toplum katkısı da dâhil toplam 84 milyar 880 milyon 541 bin Türk lirası harcamada bulunmuştur. Bu miktar aynı tarih itibarıyla 30 milyar 285 milyon 573 bin dolara tekabül etmektedir.** Diğer ülke uyruklu sığınmacılar ve müracaatçılarına yapılan harcamaları kapsamayan bu rakama ilişkin verilen ayrıntılarda dış kaynak katkısı belirtilmemektedir.

2019 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan Suriyeli sığınmacılar için 40 milyar doların üzerinde harcama yapıldığını ifade etmiştir.

Söz konusu tarih itibarıyla Akdağ'ın açıkladığı tutarın 16 milyar 30 milyon 111 bin Türk lirası sağlık, 15 milyar 489 milyon 968 bin Türk lirası eğitim hizmetlerine sarf edilmiştir.

Kişi başı aylık 300 dolara isabet eden Başbakan Yardımcısının açıkladığı rakamdan hareketle yapılan bir projeksiyona göre Türkiye 2011 yılından başlayarak 2020 yılı sonuna kadar Suriyeliler için toplamda 71 milyar dolar harcama yapmış görünmektedir. Bugün itibarıyla bu rakamın dolaylı maliyetlerle birlikte (kaçak çalışma, vergi levhasız işyerleri vb.) 100 milyar dolara ulaştığı tahmin edilmektedir.

Geçen zaman içerisinde sığınmacı nüfusunun arttığı, örneğin eğitim süreçlerine katılım ve sağlık hizmetlerinden faydalanmada ciddi artışlar olduğu dikkate alındığında belirtilen tahminin makul olduğu değerlendirilebilir.

Dile getirilen rakamların doğruluğu ne kadar şüpheli olursa olsun gösterdiği gerçek; Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar nedeniyle çok ciddi bir mali yüke maruz kaldığı ve bu yükün ağırlaşmaya devam ettiğidir.

Yukarıda da kaydedildiği gibi **2019-2020 eğitim-öğretim yılında okul çağındaki (5-17 yaş) 1 milyon 197 bin 124 Suriyeli Sığınmacı çocuğun 768 bin 839'u, ana sınıfları dâhil, ilkokul-ortaokul-lise seviyesinde kamu kurumlarında eğitim görmüştür.**

2021-2022 eğitim-öğretim döneminde devlet üniversitelerinde öğrenim görmeye devam eden Suriyeli Sığınmacı sayısı ise 48 bin 192'dir.

Yukarıda da belirtildiği üzere **sadece 2020 yılında, ilkokul-ortaokul-lise seviyesinde kamu kurumlarında eğitim gören Suriyeli Sığınmacı öğrenciler için yapılan kamu harcaması 9 milyar 465 milyon 176 bin 929 Türk lirasıdır.** Yıllık ortalama dolar kuru 7 Türk lirası olarak alındığında 2020 yılında Suriyeli Sığınmacı öğrenciler için belirtilen seviyelerde yapılan eğitim harcaması 1 milyar 352 milyon dolardır.

Tekrar belirtmek gerekirse ortalama 1 milyon 700 bin sığınmacı çocuk ve gencin eğitim sistemine dâhil edileceği düşünülerek yapılan bir hesaba göre 2026 yılına kadar 3 milyar 400 milyon dolar daha eğitim harcaması yapılacağı tahmin edilmektedir.

Yoğun sığınmacı bulunan şehirlerimizde, yerli nüfusta yoksullaşma arttığı gibi devlet tarafından kamu kurumlarında ücretsiz sağlanan **eğitim ve sağlık hizmetleri üzerinde ağır baskılar oluşmuş, hizmet kalitesi ve sunumunda vatandaşlar nezdinde mağduriyet doğuracak ölçüde aksaklıklar meydana gelmeye başlamıştır. Özellikle devlet hastanelerinin randevu sistemi talebi karşılayamaz hâle gelmiştir.**

Sağlık sistemi ağır baskı altındadır. **2011-2021 yılları arasında sadece Suriyeli Sığınmacı için 85 milyon 127 bin 533 poliklinik, 2 milyon 862 bin 700 yataklı tedavi, 2 milyon 364 bin 617 ameliyat ve 675 bin 312 doğum hizmeti verilmiş ayrıca sınırdan alınan 821 bin 802 yaralı tedavi edilmiştir.**

Sağlık hizmetleri alanında yapılan tıbbi iş ve işlemlerin maliyeti konusunda, son olarak Recep Akdağ'ın 5 Aralık 2017 tarihinde yaptığı açıklamada belirttiği 16 milyar 30 milyon 111 bin Türk lirası dışında bugüne kadar resmî bir veri kamuoyuyla paylaşılmamıştır.

7. Şehirlerde Durum: Demografik Tabloda Çarpıcı Rakamlar, Gettolaşma, Asayiş Sorunları

İktidarın kasten açık kapı politikası izlemesi, yerleştirme planı yapmaması ve kota sistemi uygulamaması, Suriyeli ve diğer ülke uyruklu kayıtlı sığınmacı ve kaçak göçmenler açısından tüm Türkiye'yi açık ülke, tüm şehirlerimizi açık şehir hâline getirmiştir. Bunun sonucu olarak milyonlarca sığınmacı ve kaçak göçmen istedikleri şekilde yerleştikleri şehirlerde yaşamaktadırlar.

Şu an itibarıyla yüzde 39'u okuma yazma bilmeyen, toplamda yüzde 52'si herhangi bir eğitim kurumuna gitmemiş; **kahir ekseriyeti kırsal kökenli** Suriyeli Sığınmacı**, Türkiye'de "şehir göçmeni" durumundadır.** Bu durum şehirlerde sosyo-kültürel yapının tahrip olmasına yol açmaktadır.

İçişleri Bakanlığı verilerine göre 16 Haziran 2022 tarihi itibarıyla 3 milyon 724 bin 240 olan **Suriyeli Sığınmacı sayısı 25 Ağustos 2022 tarihinde 3 milyon 654 bin 257 olarak açıklanmıştır. 2 ay içerisinde sığınmacı sayısının yaklaşık 70 bin azalmasının sebebi izaha muhtaçtır.**

Suriyeli Sığınmacı 25 Ağustos 2022 tarihi itibarıyla ilk 10 ilimize kayıtlı olarak dağılımları şöyledir: İstanbul 550 bin 466, Gaziantep 465 bin 515, Şanlıurfa 383 bin 844, Hatay 368 bin 820, Adana 257 bin 867, Mersin 243 bin 976, Bursa 185 bin 332, İzmir 149 bin 995, Konya 123 bin 853 ve Ankara 100 bin 222. *(EK I.7.1: Suriyeli Sığınmacıların İlk 10 İle Göre Dağılımı)*

Yukarıda da belirtildiği gibi 2021 Eylül ayı itibarıyla ülkemizde bulunan muhtelif ülke uyruklu 313 bin 772 diğer ülke uyruklu sığınmacı ve 2020 yılı sonu itibarıyla uluslararası koruma başvurusu işlemde olan 322 bin 188 sığınmacının hangi illere kayıtlı olduklarına dair bilgi bulunmamaktadır. Bunların daha ziyade büyük şehirlerde yoğunlaştıkları tahmin edilebilir.

Suriyeli sığınmacılara ilişkin rakamlar sadece kayıtlı olma durumunu gösteren rakamlardır. Hâlbuki kayıtlı olduğu ilde bulunması gerekmelerine rağmen **Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ve müracaatçıların şehirler arasında büyük bir hareketlilik içinde oldukları** bilinmektedir. Bunun bir sonucu olarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanının 27 Temmuz 2021 tarihli bir açıklamasına göre **İstanbul'da 1 milyon 600 bini aşkın yani resmî olarak belirtilenin çok üzerinde sığınmacı ve kaçak göçmen yaşamaktadır**.

İller arasındaki sığınmacı hareketliliğinin büyük ölçüde kayıt dışı çalışma olanaklarına kavuşma amaçlı olduğu ve bu hareketliliği bazı şebekelerin organize ettiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan, **bazı illerde demografik yapının bozulmakta olduğu yönünde gerçekçi şikayetlere neden olan bir yoğunlaşma söz konusudur.**

Örneğin Kilis'te yaşayan 236 bin 908 nüfusun 91 bin 82'si (%38,45), Hatay'da yaşayan 2 milyon 39 bin 532 nüfusun 368 bin 820'si (%18.08), Gaziantep'te yaşayan 2 milyon 595 bin 947 nüfusun 465 bin 515'i (%17,93), Şanlıurfa'da yaşayan 2 milyon 143 bin 20 nüfusun 383 bin 844'ü (%15,19), Mersin'de yaşayan 1 milyon 891 bin 145 nüfusun 243 bin 976'sı (%11,43), Adana'da yaşayan 2 milyon 521 bin 240 nüfusun 257 bin 867'si (%10,23) … Suriyeli Sığınmacıdır. Aydınlatıcı olması açısından bu konuda ilk 16 ile ilişkin rakamlar tablo halinde ekli olarak verilmiştir. *(EK I.7.2: Suriyeli*

Sığınmacı Sayısı'nın İlde Yaşayan Toplam Kişi Sayısına Oranı) Belirtilen rakamlara diğer ülke uyruklu sığınmacılar ve sığınmacı müracaatçıları dâhil değildir.

Yerleştirme planı ve kota sistemi yokluğu yüzünden bazı şehirlerin demografisi bozulmakta, her biri bir şehre kayıtlı Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ile müracaatçılar kayıtlı oldukları illerde dahi tutulamamaktadır.

18 Şubat 2022 tarihli İçişleri Bakanlığı kaynaklı bir bilgiye göre **iktidar** Ankara Altındağ'da yaşanan olaylar sonrasında gettolaşma yaşanan bazı merkezlerde **"seyreltme" siyasetine başlamış gibi görünmektedir.** Paylaşılan muğlak bilgiye göre bazı şehirler için sığınmacı oranı yüzde 25 ile sınırlanacaktır. Daha sonra bu oranın yüzde 20'ye çekildiği açıklanmıştır. İçişleri Bakanlığı *"Mekânsal Yoğunlaşma ile Mücadele Planı"* doğrultusunda Suriyeli nüfusun en yoğun olduğu 16 ilde (Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Düzce, Edirne, Hatay, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kocaeli, Muğla, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova) yabancılar için kayıt kapatılırken, 52 ilde toplam 800 mahalle de yabancıların başvurusuna kapatılacaktı. Şubat 2022'de ilan edilen bu planın icrası hususunda kamuoyuna bilgi verilmemiştir.

Belirlenen oranın yüksekliği bir yana, Altındağ olaylarına kadar mevcut iktidarın bir kota ihtiyacının farkındalığının dahi oluşmamış olması dikkate alındığında makul bir kota sistemi inşa edebilmesi beklenmemektedir.

Dengesiz Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ile müracaatçıların dağılımına maruz kalan şehirlerimizde yaşanan ve büyük sıkıntılara yol açması mukadder bir gelişme de **"göçmen gettoları"** oluşmasıdır. Bugün yoğun Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar, müracaatçılar ile kaçak göçmen barındıran pek çok şehrimizde büyük getto göçmen semtleri bulunmaktadır.

Gettolaşmanın; Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ile müracaatçıların kendilerini hüsnü niyet ile kabul eden genel topluma uyum sağlamada direnmelerine, gettolarında, üstelik kendi işletmelerinden de alışveriş yaparak **"asabiye"** teşkiline yönelmelerine, neticede Türk toplumu bünyesinde **"katı bir yabancı entite"** hâline dönüşmelerine sebebiyet verdiği görülmektedir.

Sığınmacı ve kaçak göçmen kaynaklı suçlarda meydana gelen tedrici artış, şehirlerimizin bir başka önemli sorunudur. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre 1 Ocak-31 Temmuz 2021 itibarıyla meydana gelen 85 bin 590 olaya 135 bin 431 yabancı uyruklu katılmıştır. Suriyeli Sığınmacılar için olay sayısı 41 bin 7, suça karışan sayısı 69 bin 830'dur.

Jandarma Genel Komutanlığı verilerine göre ise 1 Ocak-24 Ağustos 2021 itibarıyla meydana gelen suç konusu olaylara karışan 65 bin 656 şüpheliden 34 bini Suriyeli Sığınmacıdır.

Bu kapsamda pek çok şehrimizde, **pek çok kez münferit bir olayın aniden büyüyerek kitleselleştiğine ve âdeta toplumsal çatışmaya evrildiğine şahit olunmuştur.**

İçişleri Bakanının 14 Nisan 2022 tarihinde yaptığı açıklamaya göre **2016 yılından bu yana 19 bin 336 Suriyeli Sığınmacı asayiş sorunları nedeniyle sınır dışı edilmiştir.**

Sığınmacıların yerleşiklik süreleri uzadıkça asayiş sorunlarının daha da artmaya başladığı, uyumsuzluk ve gettolaşmanın neden olduğu itkiyle ortak şehir hayatı adabına aykırı davranmaya yöneldikleri yaygın tespittir.

Suriyeli sığınmacılar dâhil ülkemizde yaşayan kayıtlı ve kaçak göçmenlerin, yüksek enflasyon başta olmak üzere pek çok nedenle ağırlaşan ekonomik gidişat ve yaşam şartları yüzünden toplumun en alt gelir grubunda yer alanların hedefi hâline gelmesi, dikkate alınması gereken bir kötü olasılık gibi görünmektedir. Amiyane tabirle **Türkiye bir barut fıçısı üzerinde oturmaktadır.**

8. Çalışma Hayatı: Sığınmacı İşletmeleri, Kayıt Dışı İstihdam ve Çocuk İşçiliği

Yabancı uyrukluların açtıkları işletmeler ile yoğun kayıt dışı çalışma, sığınmacılara ilişkin kamuoyundaki önemli tartışmalardan birini oluşturmaktadır.

Dönemin Ticaret Bakanının beyanına göre **26 Mart 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'de en az bir ortağı Suriye uyruklu olan işletme sayısı 15 bin 159'dur.** Bu rakamın o dönem dahi gerçeği yansıtmadığı, Suriyeli Sığınmacı işletme sayısının çok

daha fazla olduğu yaygın kanaattir. Bununla birlikte konuya ilişkin güncel veriler o günden bu yana açıklanmamıştır.

Diğer ülke uyruklu sığınmacıların ve müracaatçıların işletmeleri olup olmadığı, varsa ne kadar olduğu konusunda ise hiçbir açıklama yapılmamış, bilgi paylaşılmamıştır.

Söz konusu işletmelerin büyük çoğunluğunun yukarıda belirttiğimiz gettolaşmış merkezlerde faaliyet gösterdiği bilinmektedir.

Türk ekonomisinde sığınmacılar ve kaçak göçmenlerle ilgili bir diğer sorun yaygın kayıt dışı çalışmadır. Bu kapsamda, çocuk işçiliği de önemli bir tartışma konusudur. 2021-2022 eğitim-öğretim yılı itibarıyla okul çağında (5-17 yaş) olup da herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olamayan Suriyeli çocuk sayısı 299 bin 946'dır. Bunların çoğunu lise çağındaki çocuklar oluşturmaktadır. Bir bölümü 15 yaş altında bulunan bu çocukların büyük çoğunluğunun kayıt dışı ucuz işçi olarak çalıştıkları tahmin edilmektedir.

Bilindiği gibi 15 yaş altı çocukların çalışması "çocuk işçilik" sorununun tartışılmasına ve ülkemizin suçlanmasına neden olmaktadır.

Suriyeli Sığınmacı yetişkinlerin kayıt dışı istihdamına ilişkin sağlıklı bir veri bulunmamaktadır. Ülkemizdeki 15-65 yaş arası **çalışma çağında bulunan sadece erkek Suriyeli Sığınmacı nüfus 1 milyon 200 bin civarındadır.** Yukarıda da belirtildiği gibi, 12 Ağustos 2021 tarihi itibarıyla sadece 62 bin 418 Suriyeli "çalışma izni" ile Türkiye'de kayıtlı olarak çalışmaktadır.

Belirtilen rakamlardan ve kamuoyuna yansıyan bazı tahmini hesaplardan hareketle, **1 milyondan fazla Suriyeli sığınmacı ve diğer ülke uyruklu sığınmacıların kayıt dışı olarak çeşitli düzey ve türde işlerde çalıştıkları** söylenebilir.

Çoğunluğunun ekonomik sebeplerle Türkiye'ye geldiği bilinen yaklaşık 3 milyon 500 bin kaçak göçmenin büyük bölümünün de kayıt dışı çalıştığı dikkate alındığında bu rakamın aslında çok daha yüksek olduğu anlaşılacaktır.

Kaçak göçmenlerin çok ucuza çalışmaları, Türkiye'nin sayısı 10 milyon civarında olduğu tahmin edilen kayıt dışı çalışan kendi nüfusu karşısında büyük bir haksız rekabete yol açarak gerçekçi şikâyet ve tepkilere neden olmaktadır. Kayıt dışı çalışan kaçaklar vatandaşlarımızı da kayıt dışına mecbur etmektedir. Yoksa hem işverenler için maliyet artmakta hem de çalışanlar maaşlar düşmektedir. Devlet bu uygulaması ile kendi vatandaşını da kayıt dışı çalışmaya mahkûm etmektedir.

İş dünyasındaki sorunlardan biri de kayıt dışı, dolayısıyla ucuz sığınmacı işçi çalıştıran işletmelerin aynı sektör ve alanda faaliyet gösteren kanunlara riayet eden işletmelere karşı haksız rekabete neden olmalarıdır.

Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Özhaseki 26 Ağustos 2021 tarihinde, pek çok şehirde sanayiyi 'göçmenlerin' ayakta tuttuğunu, yüz binlerce 'göçmenin' zor şartlar altında çalışarak ekonomiye katkıda bulunduğunu söylemiştir. İktidar ve yandaşları cenahından buna benzer pek çok beyanatta bulunulmuştur. Bu durum, yüz binlerce göçmenin ucuz işçi olarak ve kayıt dışı istihdam edildiğinin pervasız bir itirafı olarak kayıtlara geçmiştir.

9. Sosyo-Kültürel Farklıklar ve Sağlık Riskleri

Türk toplumunun karşılaştığı büyük **sosyal şok**a rağmen **kabul seviyesi**nin oldukça yüksek olduğu ulusal ve uluslararası pek çok ilgili kişi, kurum ve araştırmacı tarafından övgüyle belirtilmiştir.

Türk toplumu gerçekten başından itibaren Suriyeli ve diğer sığınmacıları büyük bir **"hüsnü niyetle kabul"** etmiş, dışlayıcı ve saldırgan bir tutuma yönelmediği gibi münferiden veya STK'lar kanalıyla dar ve zor durumdaki sığınmacılara her türlü destek ve yardımı vermeye çalışmıştır.

Türk toplumunun hoşgörüsü ve hüsnü kabulünde, geleneksel misafirperverlik ve zengin göç hafızası da pozitif rol oynamıştır.

Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ile müracaatçılar söz konusu olduğunda uyum bakımından hizmet ve yardım almada sıkıntı yokken önemli bir kesim itibarıyla aradan geçen bunca yıla rağmen; genel toplum dilini öğrenme, çocuklarını eğitim kurumlarına gönderme, ortak şehir kültürünün gereklerine uyma konusunda ciddi bir

"çekiniklik", **"kopukluk/ayrıksılık"** ve **"dışa kapanma"** gözlenmektedir. Bu durum, **iç dayanışmaya yönelerek katılaşma** sonucunu beraberinde getirmektedir.

Sığınmacılar arasında genel emek sömürüsünün yaygınlığı ve çocuk işçiliği; paralı kumalık âdetinin ve kadın ticaretinin konusu olma, ülkelerinde yasal olduğu için Türkiye'ye de aktarılan çok eşliliğin yarattığı mağduriyetler kamuoyuna yansımadan yaşanmaya devam etmektedir.

Öte yandan Suriyeli sığınmacıların ve kaçakların Türkiye'ye gelmesi sonrasında Türkiye'de tarihe karışan bazı hastalıklar tekrar gün yüzüne çıkmış, bazı hastalıkların görülme oranları artmıştır. Özellikle sığınmacı ve kaçakların kendi ülkelerinde aşılanma oranlarının çok düşük olması sebebiyle ülkemizde aşı oranı yüzde 95'lere çıkan kızamık gibi hastalıklar tekrar görünmeye başlamış ve Türkiye'nin yıllardır sürdürdüğü aşı takvimi aksamıştır. Tüberküloz, sıtma, el-ayak ve ağız hastalığı, HIV gibi çok az görülen hastalıkların sayısı yüksek oranlarda artış göstermiştir. Türkiye bağışıklama başarısı sayesinde son 19 yılda çocuk felci olmayan bir ülke olarak onaylanmıştır. Suriyeli misafir çocuklar arasında çocuk felci aşısı olmayanların yüksek yüzdesi Türkiye'deki çocukları riske atmaktadır ve bu virüs Türkiye'de tehlike oluşturmaktadır.

Cumhuriyetin 100 yıllık halk sağlığı başarısı göz göre kontrolsüzlük yüzünden heba edilmektedir. Halk sağlığı standardımız, Suriye halk sağlığı seviyesine geriletilmektedir. Özellikle kaçakların sayısının bilinmeyişi ve hatta herhangi bir kaydının dahi olmayışı aşılama başta olmak üzere önleyici sağlık hizmetlerinin uygulanmasına imkân vermemektedir. Bu da hastalıkların artmasına ve dönem dönem salgınlara yol açmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, aradan yıllar geçmesine rağmen ülkemizdeki sığınmacıların sosyal ve kültürel uyum konusunda sorun yaşadığı ve misafirlik sürelerinin uzaması halinde hem ülkemiz hem sığınmacılar açısından bu durumun daha da derin ekonomik ve sosyal problemlere yol açacağı öngörülmektedir. Bu sebeple gerek Türk toplumunun gerekse Suriyeli sığınmacıların müşterek menfaatleri gereğince sığınmacıların vatanlarına dönüşleri sağlanmalıdır.

10. Terör Meselesi: Büyük Terör Saldırıları, Yabancı Terörist Savaşçılar, Terörizmle Bağlantılı Yabancılar, Yabancı Uyrukluların Karıştığı Terör Suçları, Hücreler

Türkiye bir yandan 2003'ten itibaren Irak'tan ve çok daha yoğun olmak üzere 2011'den itibaren Suriye'den büyük göç dalgalarına maruz kalırken, diğer yandan bu ülkelerde konuşlanmış El-Kaide/IŞİD/DAEŞ militanlarının düzenlediği ağır terör saldırıları yaşamıştır.

11 Mayıs 2013'te Reyhanlı'da, 20 Temmuz 2015'te Suruç'ta, 10 Ekim 2015'te Ankara'da, 12 Ocak 2016'da Sultanahmet'te, 19 Mart 2016'da Beyoğlu'nda, 28 Haziran 2016'da İstanbul Atatürk Havalimanında ve 1 Ocak 2017'de İstanbul'da bir gece kulübünde IŞİD/DAEŞ mensubu olduğu anlaşılan teröristler tarafından düzenlenen ağır saldırılarda yüzlerce vatandaşımız ve yabancı uyruklu konuğumuz hayatlarını kaybetmiş, yüzlercesi de yaralanmıştır.

Türkiye, kitlesel göçün zirveye ulaştığı bu dönemde önemli bir iç güvenlik zafiyeti içine girmiştir. Kontrolsüz sınır geçişleri sebebiyle kitlesel göçün artış gösterdiği yıllarda terör saldırılarının da artış göstermesi sınır güvenliği ile iç güvenlik arasındaki korelasyonu gözler önüne sermektedir.

Hâl böyleyken, iktidarın göstermelik önlemlere rağmen açık kapı politikasını sürdürmesi ve halen yerleştirme planı ve kota sistemi uygulamaması sonucu, Türkiye yabancı uyruklu terörist savaşçılar ile uluslararası terörizmle bağlantılı kişilerin kiminin geçiş güzergâhı, kiminin ise yerleşim yeri olmaya devam etmektedir.

2011-2021 yılları arasında çatışma bölgeleriyle iltisaklı ya da terörizm bağlantılı oldukları için 8 bin 508 kişi yabancı uyruklu "sınır dışı" edilmiş; aynı mahiyette 2 bin 534 yabancı uyruklu kişi gönüllü olarak Suriye'ye dönmüştür.

2021 yılı itibarıyla muhtelif şehirlerimizdeki **25 geri gönderme merkezinde bulunan yabancı uyruklu terörist savaşçı sayısı 954'tür,** bunların 372'si Suriye uyrukludur.

Aynı yıllar arasında, uluslararası terörizmle bağlantılı olan ve Suriye'deki çatışma bölgelerine geçeceği bildirilen toplam 103 bin 341 yabancı uyruklu kişi hakkında "daimî giriş yasağı" konmuştur.

Öte yandan, Türkiye'de terör suçlarına karışan yabancı uyrukluların sayısı da azımsanmayacak boyuttadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre 1 Ocak-31 Temmuz 2021 tarihi itibarıyla meydana gelen **831 terör suçuna bin 323 yabancı uyruklu (şüpheli) kişi katılmıştır**; bu kişilerin 846'sı Suriye uyrukludur.

Jandarma Genel Komutanlığı verilerine göre ise 1 Ocak-24 Ağustos 2021 tarihleri arasında meydana gelen **terör suçlarına toplam 563 yabancı uyruklu (şüpheli) kişi katılmıştır**, bu kişilerin 459'u Suriye uyrukludur.

Suriyeli sığınmacılar arasında iltisaklısı ve irtibatlısından öte önemli sayıda muhtelif fundamentalist terör örgütü mensupları bulunduğu anlaşılmaktadır. Sadece resmî kayıtlar ve günden güne su yüzüne vurup kamuoyuna yansıyan gerçekler durumun vahametini göstermeye yeterlidir.

Türkiye İstihbarat, Emniyet ve Jandarma teşkilatlarımızın yüksek özverili çalışmalarıyla yabancı uyruklu terör örgütlerine karşı Suriye'de olduğu kadar ülke içerisinde de önemli başarılar elde etmiştir.

Bununla birlikte Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ile Irak uyrukluların içindekiler dâhil, özellikle Taliban sonrası Afganistan'dan çoğu kaçak girişle gelip ülkeye dağılan Afganistan uyruklular arasında ne kadar fundamentalist terörist savaşçı ve "terör örgütü hücresi" olduğu bilinmemektedir. Bu gruplardan kaynaklı terörizm tehdidinin gelecekte de etkisini sürdürmesi oldukça olasıdır.

Sayıları milyonların üzerinde olan düzensiz göçmenlerin ciddi bir bölümünün zor koşullarda yaşadığı ve gettolaştıkları göz önüne alındığında gelecekte şiddet eğilimli örgütlenmelere gitmeyeceklerinin ya da 'yalnız kurt eylemi' olarak adlandırılan bireysel terörizme müracaat etmeyeceklerinin hiçbir garantisi bulunmamaktadır.

Üzüntüyle kaydetmek gerekir ki **önümüzdeki dönemin ciddi sorunlarından birinin ülkemizdeki fundamentalist terör örgütü hücreleri olacağı tahmin edilmektedir.**

11. Güvenli Bölge: Hedefler ve Gerçekler

Suriye'nin terör örgütüne destek vermesi nedeniyle bozuk olan Türkiye-Suriye ilişkileri, 1998 yılında yapılan **Adana Mutabakatı** sonrası düzelmeye başlamış, bu ilişkiler 2009 yılında **"ortak Bakanlar Kurulu Toplantısı"** ve 2010 yılında da iki taraf arasında imzalanan "Terör ve Terör Örgütlerine Karşı Ortak İşbirliği Anlaşması" seviyesine kadar yükselmiştir.

Ancak 2011 yılında aniden Türkiye-Suriye ilişkileri bozulmuş ve Türkiye, en uzun kara sınırına (911 km.) sahip olduğu **Suriye'deki istikrarsızlığa müdahil** olmaya başlamıştır.

Suriye'de ortaya çıkan istikrarsızlıkla birlikte Suriye'den Türkiye'ye kitlesel göç başlamış ve 25 Ağustos 2022 tarihi itibarıyla geçici koruma statüsü verilen sığınmacı sayısı 3 milyon 654 bin 257'a ulaşarak artık kısa sürede çözülmesi gereken acil bir millî güvenlik tehdidi hâline gelmiştir.

Bu gelişmelere paralel olarak terör örgütlerinin bölgede siyasi ve coğrafi gücünü tahkim etmesi, **büyük devletlerin ve bölge ülkelerinin Suriye'ye doğrudan müdahalesi de bugünlere gelinmesinde önemli etmenlerdir.**

AK Parti iktidarının öngörüsüz politikaları yüzünden 2012 yılında Suriye askerlerinin kuzeyden çekilmesi ile bölge PKK/YPG terör örgütünün kontrolüne geçmiş ve bölgede kantonlar oluşturulmaya başlanmıştır.

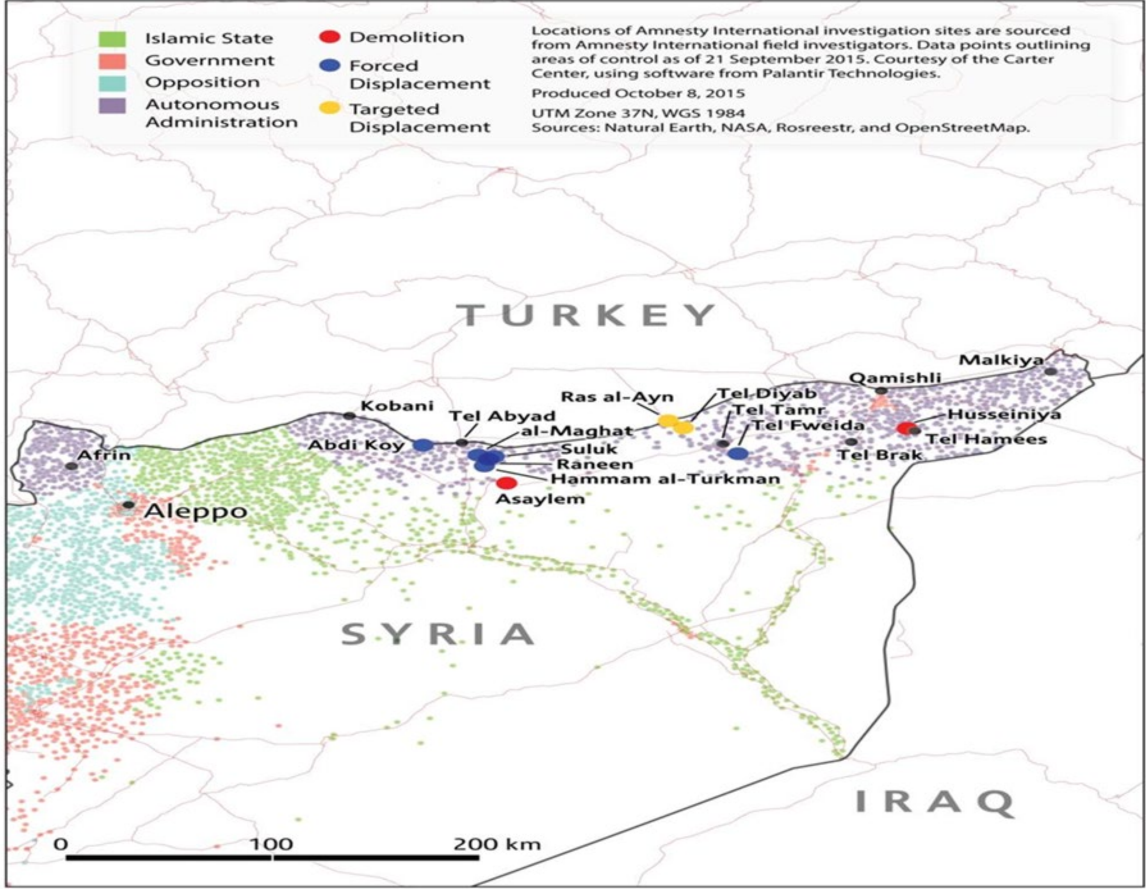
IŞİD'in 2013 yılı Nisan ayında kurulması sonrasında bölgede yayılması ve Ayn El Arab'ı kuşatması ile 2014 yılında IŞİD ile mücadele amaçlı hava saldırıları ve Irak'ın kuzeyinden bölgeye havadan silah ve mühimmat nakli ile ABD bölgeye müdahil olmuş ve 2015 yılından itibaren IŞİD ile mücadele koalisyonunun liderliğini yapmaya başlamış daha sonra **PKK/YPG'ye sözde "Suriye Demokratik Güçleri" olarak eğitim, araç ve silah desteği** vermeye başlamıştır.

2014 yılında **Peşmerge unsurları Türkiye üzerinden Ayn El Arab'a geçmiş, ABD ve Peşmerge destekli PKK/YPG militanları IŞİD'i yenilgiye uğratmıştır. IŞİD'in yenilgisini takiben PKK/YPG Suriye'nin kuzeyinde alan hâkimiyetini artırmış ve Mart 2016'da Tel Abyad ve Resulayn gibi Arap şehirlerini de içeren yeni bir "genişletilmiş özerk yönetim" ilan etmiştir.**

PKK/YPG'nin eline geçirdiği bölgelerde hâkim olmaya başladığı andan itibaren **Prof. Dr. Kelly M. Greenhill'in deyimiyle "stratejik göç mühendisliği" uygulayarak "etnik arındırma" yaptığı ve muhkem bir etnik alt yapı oluşturduğu bilinen bir husustur.**

Nitekim, Uluslararası Af Örgütü, Ekim 2015'te **PKK/YPG'nin** Suriye'nin kuzeyinde kasıtlı yerinden etme ve nüfus mühendisliği politikası izlediğini bir raporla ortaya koymuştur. Uluslararası Af Örgütü, **PKK/YPG** tarafından Suriye'nin kuzeyindeki bölgelerde "zorla yerinden edilmeleri evlerin yıkılmasını ve mülklere el konulmasını ve mülklerin yok edilmesini" içeren açık suistimaller tespit etmiştir.

Uluslararası Af Örgütü tarafından yayımlanan ve **PKK/YPG'nin** Suriye'nin kuzeyinde Arap ve Türkmenleri bilinçli, stratejik ve zorunlu göçe tabi tuttuğuna dair rapor, uydu fotoğraflarıyla Arap köylerinin **PKK/YPG** tarafından yıkıldığını da kanıtlamıştır. *(EK I.11.1: Uluslararası Af Örgütü 2015 Raporunda Yer Alan YPG Stratejik Göç Mühendisliğine Dair Harita)*

(*Mülksüzleştirme, zorlayıcı göç, hedefli yerinden etme yöntemleri PYD-YPG tarafından bu bölgelerde kullanıldı.)

Uluslararası Af Örgütü tarafından yayınlanan raporda Arap köyü Hüseyniye'nin PYD/YPG'nin eline geçmeden önce ve sonra çekilen uydu fotoğrafları bu bölgede stratejik göç mühendisliği yapıldığını kanıtlamaktadır. *(EK I.11.2: Uluslararası Af Örgütü 2015 Raporunda Yer Alan YPG Stratejik Göç Mühendisliğine Dair Uydu Fotoğrafları)*

Ayrıca, Berlin merkezli Uluslararası Suriye İnsan Hakları Ağının 2016 yılına ait bir raporunda da **PKK/YPG'nin** "*askerî otoritesi altında yaşayan sivilleri tehdit ederek, saldırarak, tutuklayarak, öldürerek ve soyarak*" temel insan hak ve hürriyetlerine ilişkin uluslararası hukuku ihlal ettiğini ortaya konmuştur.

Öte yandan 2015 yılında, daha önce BM'de Suriye'ye destek veren **Rusya**, Suriye'nin daveti ile Himeymim'de Hava Üssü, Tartus'da Deniz Üssü oluşturarak

"sıcak denizlere" inmiş ve Suriye'nin en önemli müttefiki olmuş, Suriye hava sahasının kontrolünü almıştır.

İran, mezhepsel yakınlığı nedeniyle her aşamada merkezi hükûmeti desteklemiş, Irak ve Lübnan'da olduğu gibi Suriye'de de etkinliğini giderek artırmıştır. Bu gelişmeler sonunda Suriye uluslararası ve bölgesel güçlerin mücadele alanına dönüşmüştür.

İktidar ise başlangıçtan itibaren öngörüsüz bir şekilde önce Suriye'nin kuzeyindeki yapının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuş ve tamamen ideolojik saiklerle Suriye'deki muhaliflere destek vermiştir.

Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte AK Parti iktidarı denge ve aktif tarafsızlığı gözeten geleneksel Türk dış politikasından tamamen kopmuştur. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Ağustos 2011'de; **"Suriye bizim iç meselemizdir."** cümlesini kullanarak Suriye iç savaşını içselleştirmiş ve Türkiye'yi doğrudan iç savaşın tarafı haline getirmiştir.

Oysaki 1991 yılında Irak'taki iç karışıklıklar sonucunda Türkiye'ye yönelen göç dalgasının karşısında dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal şu ifadeyi kullanmıştır; **"Irak'ın içişlerine müdahale edilmezse bu muhtemelen en iyi çözüm olur."**

Dönemin hükûmeti 1991 yılında geleneksel Türk dış politikasına uygun bir biçimde diplomatik kanalları kullanmak suretiyle 688 No'lu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı doğrultusunda kitlesel göçün 36. paralel ile Türkiye arasında kalan güvenli bölgeye yerleştirilmesi suretiyle Türkiye'nin sınırları dışında kalmasını sağlamış ve yaklaşık 460 bin sığınmacının neredeyse tamamını geri göndermeyi başarmıştır.

Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın komşu devletlerin içişlerine müdahale etmeme konusunda gösterdiği hassasiyet sonucunda, Türkiye diğer devletlerin soruna taraf olmasını sağlamış ve uluslararası girişimler neticesinde sığınmacılar ülkelerine dönmüştür. Erdoğan'ın; **"Suriye bizim iç meselemizdir."** diyerek içselleştirmesi sonucunda ise bundan en çok etkilenen ülke olarak Türkiye, dünyanın en çok sığınmacı barındıran ülkesi hâline gelmiştir.

Türkiye ancak 2016 yılında sınır ötesinden gelen saldırıların yoğunlaşmasından sonra Suriye'ye doğrudan müdahale etme yönünde irade ortaya koymuş, bu kapsamda;

- 24 Ağustos 2016 tarihinde, **Fırat Kalkanı Harekâtı** ile Azez, Cerablus bölgesinde 3 bin 300 km^2'lik alanda,

- 20 Ocak 2018 tarihinde **Zeytin Dalı Harekâtı** ile Afrin bölgesinde yaklaşık 2 bin km^2'lik bir alanda,

- 9 Ekim 2019 tarihinde **Barış Pınarı Harekâtı** ile Fırat'ın doğusunda, Tel-Abyad ve Resulayn bölgesinde 4 bin 219 km^2'lik alanda kontrol sağlamıştır.

Suriye'nin yüzölçümü 185 bin 180 km^2 iken Türkiye'nin tüm askerî harekâtlar neticesinde kontrol ettiği alan 9 bin 519 km^2(%5,14)'tür.

Türkiye ardından 27 Şubat 2020 tarihinde İdlib bölgesinde **Bahar Kalkanı Harekâtı'nı** başlatmıştır.

Askerî harekâtlar neticesinde Fırat'ın batısında Afrin-Cerablus arasında bütünlük sağlanmıştır. Fırat'ın doğusunda ise **30 km. derinliğinde, 430 km. uzunluğunda kurulması planlanan Güvenlik Kuşağı'**nın sadece 100 km uzunluktaki Tel Abyad-Resulayn arası kontrol altına alınabilmiş, **Ayn El Arab (70 km. uzunluğunda) ve Kamışlı (280 km. uzunluğunda) bölgeleri harekât alanı dışında kalmış ve koridor tamamlanamamıştır.**

Ayn El Arab ve Kamışlı bölgelerinin yanı sıra Fırat'ın batısında harekât bölgesinin güneyinde kalan Tel Rıfat ve Münbiç ile Fırat'ın doğusunda harekât bölgesinin hemen güneyinde kalan Ayn İsa ve Tel Temir bölgelerinde, PKK/YPG terör örgütünün varlığı ve terörist eylemleri devam etmektedir. Yani Türkiye, terör koridoruna bir hançer sokmuş ancak arzu edilen hedefe ulaşamamıştır.

Bütün bunların sonucunda,

- Güney sınırımız terör üreten bir coğrafyaya dönüşmüş (Peşaverleşmiş),

- Bölgede bir "terör devletçiği" oluşma ihtimali ortaya çıkmıştır,

-Türkiye dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke durumuna gelmiş,

- Suriye'nin kuzeyinde "3 milyon Yerinden Edilmiş Kişi"nin daha herhangi bir tazyik sonrası Türkiye'ye geçme ihtimali ortaya çıkmıştır.

Türkiye ilk kez 2019 yılında Barış Pınarı Harekâtı öncesinde Suriye'nin kuzeyinde Fırat'ın doğusunda Güvenli Bölge oluşturarak sığınmacıların bu bölgelere yerleştirilmesini gündeme getirmiştir. Söz konusu planda,

- İlk aşamada; Ayn El Arab, Tel Abyad, Resulayn, Kamışlı ve Derik'de 10 ilçe, 140 köy kurulması ve ilçelerde yaklaşık 30'ar bin, köylerde ise 5'er binlik nüfus olmak üzere 1 milyon sığınmacının yerleştirilmesi planlanmış, (tahmini maliyet 26 milyar dolar),

- İkinci aşamada ise M4 karayolundan Deyrizor hattına kadar olan bölgeye 3 milyona kadar sığınmacının daha yerleştirilmesi planlanmıştır. Ancak Barış Pınarı Harekâtı'nın yarım kalması nedeniyle bu plan gerçekleştirilememiştir.

Bölge ile ilgili en son İçişleri Bakanı tarafından Türkiye'deki sığınmacılardan güvenli bölgelere gönüllü dönmek isteyenler için Cerablus, El-Bab, Resulayn ve Tel Abyad'da 240 bin konut (60 ila 100 m^2 arasında) yapılacağı; yerleşim merkezlerinin içinde AVM'ler, sosyal donatılar, sağlık merkezleri ve okullar gibi tesislerin olacağı ifade edilmiştir. Bu açıklama ile Türkiye'nin Fırat'ın batısındaki El Bab ve Cerablus'u da ilave ederek 1 milyon sığınmacının mevcut güvenli bölgelere yerleştirilmesini planladığı anlaşılmaktadır.

İçişleri Bakanı tarafından 6 Ağustos 2022 tarihinde yapılan açıklamada 62 bin 145 briket evin tamamlandığı ve yıl sonuna kadar 100 bin 603 briket evin tamamlanacağı açıklanmıştır. Bölgede yapılmakta olan briket evler esasen Türkiye'deki sığınmacılar yerine, Suriye'nin kuzeyinde Yerinden Edilmiş Kişiler'e (YEK) verilmektedir.

Kontrol altına alınan bölgelerden Afrin bölgesinde 200 bin yerleşik, 500 bin YEK; El Bab-Cerablus bölgesinde 500 bin yerleşik, 500 bin YEK; Tel Abyad-Resulayn bölgesinde 500 bin yerleşik, 500 bin YEK yaşamaktadır. İdlib'de ise 2 milyon yerleşik, 2 milyon YEK yaşamaktadır. Toplamda Suriye kuzeyinde 3 milyon 200 bin yerleşik, 3

milyon 500 bin YEK olmak üzere toplamda 6 milyon 700 bin kişi bulunduğu değerlendirilmektedir. *(EK I.2.2: Harita I: Suriye-Mevcut Güvenli Bölge)*

Son olarak belirtmek gerekir ki Türkiye Suriye'nin kuzeyine yaptığı harekâtlar ile güvenli bölge oluştururken, bu bölgede resmî olarak hâkim konumda bulunan Suriye Geçici Hükûmetinin davetine, BM Antlaşmasının 51. Maddesi uyarınca ve terörle mücadele ve insancıl müdahale gereklerine dayanmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin söz konusu harekâtları ve güvenli bölge tesisi uluslararası hukuk açısından meşru eylemlerdir.

12. Yabancı Terörist Savaşçılar ve Yeni Bir Göç Dalgası Bağlamında "İdlib Bataklığı"

2011 yılında başlayan Suriye krizi ve Türkiye'nin yanlış politikası sonucu El-Kaide'nin Suriye kolu **El Nusra İdlib'de etkili olmuş, 2017'de ise Suriye'nin diğer bölgelerinde bulunan IŞİD ve türevi örgüt militanları, aileleri ve diğer silahlı merkezi hükûmet muhalifleri de İdlib'e toplanmıştır.**

2017 yılında bölgedeki diğer gruplarla birleşerek oluşturulan Heyeti Tahrir El-Şam (HTŞ) hâlen İdlib'in tamamını kontrol etmekte ve İdlib'i kurduğu "Kurtuluş Hükûmeti" ile yönetmektedir.

İdlib'de, Türkiye'nin desteklediği Suriye Millî Ordusu yanında irili ufaklı 20'den fazla silahlı grup bulunmaktadır.

İdlib'teki bu grupların bir kısmı Türkiye'yi düşman olarak görmekte, bir kısmı ise şimdilik Türkiye'ye karşı herhangi bir söylem veya eylemde bulunmamaktadır.

TSK, 4-5 Mayıs 2017'de yapılan Astana görüşmesinde "Gerginliği Azaltma Bölgesi" olarak belirlenen İdlib'de Ekim 2017'den itibaren Gözlem Noktaları oluşturmaya başlamış, bugün gelinen aşamada yaklaşık 80 ayrı noktada 10 bin personeli ile tertiplenmiştir.

Astana görüşmesinde Türkiye "İdlib'teki teröristlerin bölgeden tasfiye edilerek uzaklaştırılması" taahhüdüne girmiş ancak bugüne kadar bu taahhüdünü yerine getirememiştir.

BM raporlarında da yer aldığı gibi İdlib şu anda yabancı teröristlerin en yoğun toplandığı bölgedir.

İdlib, mevcut hâli ile hem Türkiye için hem de bölge için terör üreten bir coğrafya hâline gelmiştir. İki IŞİD liderinin İdlib'in Türk sınırına yakın bölgelerinde öldürülmesi, bölgedeki IŞİD tehlikesini göstermesi açısından önemlidir. Bu durum aynı zamanda bölgenin IŞİD için "Güvenli Bölge" olarak görüldüğünün de bir işaretidir.

Türkiye, bugünkü durum itibarıyla İdlib'de kontrolü sağlayamamış ve İdlib'in terör üreten bir coğrafya olmasına engel olamamıştır.

Dolayısıyla Türkiye'nin hemen dibinde bu şekilde terör üreten bir coğrafyaya uzun süreli izin vermesi düşünülemez.

Krizin başlangıcından bu yana diğer bölgelerden İdlib'e gelenlerle birlikte İdlib'in nüfusu 3 milyonun üzerine çıkmıştır.

Hâlen İdlib sınırları içinde değişik büyüklükteki bin 400 kampta 2 milyon dolayında YEK bulunmaktadır. Bu kamplardan 200'ü Türk sınırına sıfır sayılacak noktadadır.

Türkiye çeşitli yardım kuruluşları ile birlikte İdlib'de yapımı planlanan 63 bin 500 briket evden 52 bin 500'ünü tamamlamış ve 46 binini Şubat 2022'de bölgede yerinden edilmiş ailelere teslim etmiştir.

Şartların ağırlaşması ve/veya Rusya tarafından mevcut Suriye merkezi hükûmet kuvvetleriyle birlikte İdlib'de Türkiye'nin Astana'da varılan daha sonra Soçi'de teyit edilen mutabakatların gereğini yerine getirmediği gerekçesi/bahanesi ile **askerî bir tazyikte bulunulması durumunda bölgeden asgari 2 milyon sığınmacının Türk sınırlarını zorlayacağı** değerlendirilmektedir.

Bu sığınmacılar arasında, ülkemizde hâlihazırda hücreleri bulunan terör iltisaklı kişilerin de Türkiye'ye sızması söz konusu olacaktır.

Türkiye, İdlib'de hava saldırısıyla 33 askerini şehit verdiği gibi şehitlerinin naaşlarını ve yaralılarını uygun bir şekilde nakil dahi edememişken bölgeden gerçekleşecek muhtemel kitlesel göçü önleyebilecek herhangi bir hazırlığının olmadığı aşikârdır.

Kendi kurduğu güvenlik bölgesinde kendi askerinin dahi güvenliğini muhtelif sebeplerle sağlamaktan aciz olduğu görülen iktidarın, yaptığı mutabakatın gereğini yerine getirmediği gibi durumu oyalama taktikleri ile geçiştirdiği, İdlib'den vaki olabilecek büyük göç konusunda herhangi bir hazırlık içinde de olunmadığı anlaşılmaktadır. *(EK I.12: Harita II: Suriye - İdlib)*

II. ÇIKIŞ YOLU ÖNERİLERİ

A. Temel Perspektif: Millî Göç Doktrini

2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaşın sonucunda gerçekleşen ve AK Parti iktidarının bilinçli politik tercihlerinin bir sonucu olarak ülkemizin maruz kaldığı kitlesel göç, Türkiye'nin demografik ve kültürel yapısını hızla değiştirmekte hem maddi yük hem de kayıt dışı istihdam bağlamında ekonomik yapısını da olumsuz etkilemektedir. En iyimser hesapla Türkiye'de sayıları 8 milyonu geçtiği tahmin edilen sığınmacı ve kaçakların siyasi, ekonomik ve sosyokültürel sorunlara sebep olduğu ve yakın gelecekte hem demografik erozyon hem de muhtemel siyasi hak ve taleplerle birlikte Türk milleti ve Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik derin bir tehdit oluşturacağı ortadadır.

Bilindiği gibi Avrupa'da daha rahat bir yaşam imkânı arayışında olan ve ülkesinde güvenlik endişesi yaşayan bu nüfus Avrupa'ya geçebilmek için Türkiye'yi transit ülke olarak görmekteydi. Ancak Avrupa Birliği'nin sınır güvenliği konusunda *dışarıda bırakma (externalization)* politikasını izlemesi, AB ve Türkiye arasında imzalanan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Geri Kabul Antlaşması ile Türkiye'nin AB'ye giden kaçak göçmenleri geri kabul edeceğini taahhüt etmesi sonucunda Türkiye transit ülke olmaktan çıkmış, hendek ülke hâline gelmiştir.

Hacettepe Üniversitesinin yaptığı araştırmaya göre Suriyeli sığınmacı bir kadın ortalama 5.3 çocuk doğurmaktadır. Türkiye'de doğurganlık hızının 2021 yılında 1.7 olduğu düşünüldüğünde Suriyeli sığınmacıların doğum oranının ne kadar yüksek olduğu görülecektir. Doğum oranından hareketle geleceğe yönelik bir projeksiyon yapıldığında Genel Başkanımız Sayın Meral Akşener'in ifade ettiği gibi Suriyeli sığınmacıların 2053 yılında sayısının 35 milyon olacağı öngörülmektedir. Bu hesaplamaya kayıt dışı ve kaçak göçmenlerin sayısı dâhil edildiğinde önümüzdeki 30 yıl içerisinde Türkiye'nin demografik yapısının ve Türk millî kimliğinin hayati bir tehdit altında olduğu anlaşılacaktır.

Gelecek 10 yıllarda **küresel iklim krizinin** etkisini artırmasıyla birlikte **iklim göçmenleri** kavramını daha sık gündeme gelecektir. Yapılan çalışmalar 2050 yılına kadar iklim krizi sebebiyle yaşanacak yerinden edilme sayısının en az 216 milyon kişi olacağını ortaya koymaktadır. Yakın gelecekte yaşanması muhtemel kitlesel göçün de hedefi olacak Türkiye'nin, İYİ Parti iktidarında devlet politikası hâline gelecek bir göç doktrini ortaya koyması elzemdir. Geçtiğimiz dönemde Sri Lanka, Bangladeş ile halihazırda Irak'ta yaşanan gelişmeler bunun zaruri olduğunu ortaya koymaktadır.

İYİ Parti'nin ortaya koyacağı Millî Göç Doktrini yalnızca Türkiye'de bulunan sığınmacı ve kaçak göçmenlerin tümünün ülkelerine gönderilmelerini değil, ayrıca Türkiye'nin gelecekte yaşaması muhtemel kitlesel göç dalgası karşısında henüz göç gerçekleşmeden menşe ülkede engellenmesini ihtiva etmesi açısından ayrıştırıcı ve önemlidir.

İYİ Parti'nin **Millî Göç Doktrini** 4 ilke üzerinden tasavvur edilmiştir.

1) Sınır Güvenliği İlkesi: Türkiye, egemenliğinin bir göstergesi olan sınırlarında mutlaka tam kontrol ve denetimi sağlayacaktır. Bu amaçla İYİ Parti iktidarında "Hudut Namustur" ilkesi yeniden benimsenerek, Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından kaçak geçişlere asla müsaade edilmeyecektir. Bu kapsamda öncelikle Türkiye'nin Suriye, Irak ve İran sınır duvarları tamamlanacak, bu sınır duvarları elektro-optik keşif ve gözetleme sistemleri, insansız hava araçları, aydınlatma ve entegre güvenlik sistemleri ile tahkim edilecektir.

2) Geri Dönüş İlkesi: Herhangi bir yolla Türkiye'ye gelen sığınmacı ve kaçak göçmenler her hâl ve şartta, ülkelerine geri gönderilecektir. Hâlen Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların tamamı İYİ Parti'nin deklare ettiği kapsamlı geri dönüş planı çerçevesinde menşe ülkeye geri gönderilecektir. Türkiye'ye yasa dışı yollarla girmiş kaçak göçmenlerin tamamı uluslararası hukuk çerçevesinde ülkeye girdikleri sınırdan sınır dışı edilecektir.

Geri dönüş ilkesi bağlamında İYİ Parti iki eksenli geri dönüş planı ortaya koyacaktır. Bunlardan ilki Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti'nin müzakere ve iş birliği süreci sonunda Suriyeli sığınmacıların geri dönüş planı üzerine

inşa edilmiştir. Bu plan özellikle Suriye'nin yeninden inşası ve ekonomik yardım noktasında AB'nin siyasi çözüm sürecine dâhil olmasını da öngörmektedir.

Öncelikli planın gerçekleştirilememesi hâlinde ise Türkiye kendi çözümünü sağlama ve güvenli bölge ihdası yoluna gidecektir.

Uluslararası şartlar ve çözüm yolunun mahiyeti ne olursa olsun, Suriyeli sığınmacıların geri dönüşü ve Suriye'nin kuzeyindeki PKK/YPG yapılanmasının tasfiyesi hedefi mutlaka icra edilecektir.

3) Önleyici Göç İlkesi: Türkiye'nin gelecekte maruz kalması muhtemel kitlesel göçlere karşı, "göçü gerçekleşmeden menşe ülkede durdurmak ve gerekli önlemleri göç dalgası Türkiye sınırına ulaşmadan engelleme" ilkesi benimsenecektir. Bu ilke göçün menşe ülkesinde, göçe neden olan sorunların tespiti ve çözüme kavuşturulması için kitlesel göçün hedefi olan tüm ülkelerle oluşturulacak örgütlenmeyle siyasi, iktisadi ve sosyal tedbirlerin alınması ve bu sayede göç dalgasının kaynak ülkede durdurulması veya minimize edilmesini içermektedir. İklim kriziyle mücadelede Türkiye'nin üstleneceği öncü tavır potansiyel göç verecek ülkelerdeki sınır dışı hareketliliğini de önlemeye fayda sağlayacaktır. Göçün menşe ülkesi Türkiye'ye sınırdaş ülke değilse göç güzergâhı üzerinde yer alan ülkelerle yapılacak ikili antlaşmalarla göçün durdurulması ve rotasının değiştirilmesi sağlanacaktır. Bunun da mümkün olmaması hâlinde sınır ötesinde güvenli alanlar oluşturularak kitlesel göç sınırın dışında tutulacaktır.

4) Uluslararası Göç Mutabakat İlkesi: İYİ Parti iktidarında uluslararası arenada yapılacak anlaşmalar ve atılacak adımlar kitlesel göçün Türkiye'nin sınırlarının ötesinde engellenmesi ilkesi üzerine inşa edilecektir. Bu kapsamda Avrupa Birliği başta olmak üzere hiçbir devletler topluluğu ya da ulus-devlet ile sığınmacıların ve kaçakların Türkiye'de kalmasına yönelik zımni ya da açıktan bir anlaşma yapılmayacaktır. Bu anlayışla AB ile yapılmış Geri Kabul Anlaşması da gözden geçirilecek, gerekli görülmesi hâlinde iptal edilecektir. Türkiye'nin herhangi bir ülkenin ya da devletler topluluğunun hendek ülkesi hâline getirilmesine asla müsaade edilmeyecektir. Göçün hedef ülkeleriyle göçün kaynağında çözülmesi hususunda her türlü iş birliği teşebbüsünde bulunulacaktır.

Aşağıda sunulan Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ve kaçak göçmenler hususundaki İYİ Parti'nin önerileri Millî Göç Doktrini'nin temel ilkeleri esas alınarak hazırlanmıştır.

B. Giriş: Bazı Önemli Kayıtlar

1. Temel Kayıt: Türkiye'nin Dış Politika Tercihi ve İnsani Boyut

Türkiye, Erdoğan iktidarının son 10 yılında geleneksel Türk Dış Politikasından bir kopuş yaşamış, dış politika tercihinde millî menfaatler yerine ideolojik angajmanlar öne çıkarılmış, uzun vadeli stratejiler yerine iç kamuoyunu tatmine ve günü kurtarmaya yönelik politikalar izlenmiştir.

Putin'in 2007 Münih Güvenlik Konferansında yapmış olduğu tek kutuplu ABD hegemonyasına yönelik itiraz ve karşı çıkışından sonra Rusya'nın 2008'de Gürcistan'da, 2014'te Kırım'da, 2022'de Ukrayna'da gerçekleştirdiği işgaller ve 2015'te Suriye'ye müdahalesi, benimsediği saldırgan ve irredantist dış politikanın Türkiye açısından büyük bir tehlike arz ettiğinin işaretidir.

Öte yandan, özellikle 2015 sonrası süreçte ABD'nin Suriye politikasında partner olarak benimsediği PYD-YPG terör örgütü ile girift ilişkileri ve Suriye'nin kuzeyinde ABD desteği ile terör örgütü tarafından oluşturulan otonom yapı da ortadadır. Bu durum, Türkiye'nin Suriye'de iki büyük güç arasında sıkışmasına sebep olmuştur.

Esasen Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, sözüm ona "yerli ve millî" anlayışla kamufle ettiği ve uluslararası zeminde hiçbir karşılığı olmayan "değerli yalnızlık" kavramı, Türkiye'yi hızla içe kapanmaya; "şahsım ve ailem" hâkimiyetinde bir izolasyonizme doğru sürüklemektedir.

Türkiye'nin iktidarımız döneminde, sığınmacılar konusunda anılan mevzuatı ve uluslararası kurum ve kuruluşlar dairesini esas alan dolayısıyla meselenin insani boyutunu elbette millî çıkarlarıyla dengeleyerek önceleyen çözüm yollarını takip etmesi gerekeceği değerlendirilmektedir.

Öte yandan, Rusya'nın Ukrayna'yı işgale başlamasının uluslararası hukuk ve siyasal dengeler açısından Türkiye'nin ABD ve Batı nezdindeki önemini artıracağı, bu hâli ile

başta Suriye olmak üzere, Libya, Akdeniz gibi bölgelerde etki alanlarını tahkim edeceği öngörülebilir.

Bu meyanda Türkiye mesela Batı'nın, AB'nin desteğini alamasa da engellemesine maruz kalmadan Suriyeli sığınmacıların geri dönüşlerini ve/veya genişletilecek güvenli bölgeye yerleştirilmelerini sağlamak bakımından etki ve kontrol alanını genişletebilir. Neticede bu durum ikircikli siyaset izleyen Erdoğan iktidarında değil ama İYİ Parti iktidarı döneminde; siyasi, askerî ve stratejik açıdan Türkiye'nin adım atmasını daha kolaylaştırıcı bir unsur işlevi görebilecektir.

2. Sosyo-Politik Kayıt: Türk Toplumunun Göç Meselesine Yaklaşımı ve Sığınmacıların Kalıcılaşma Tehlikesi

Türkiye'de genel kamuoyu, bu arada İYİ Parti tabanı da Suriyeli sığınmacılar ile kaçak göçmenlerin süratle ülkelerine geri gönderilmeleri eğilimindedir. Bazı araştırmalar, İYİ Parti seçmeninin bu eğilimde oldukça öne çıktığını göstermektedir. Bu noktada tüm ülke sathında yüksek seviyede çok haklı bir duyarlılık söz konusudur.

Türkiye'de 11 yıllık bir süreçte kademeli olarak ülkemize gelerek burada yaşamlarını yeniden kuran özellikle Suriyeli sığınmacılar arasında yapılan bazı çalışmalarda ise yüzde 94 civarında bir kesimin ülkesine dönmeyi istemediği görülmektedir.

Öte yandan tarihte yaşanan örnekler üzerinde yapılan çalışmalar uzayan göçmenlik süresinin bulunulan ülkede yüzde 65-70 arası bir kalıcılaşmayla sonuçlandığını göstermekte bu da sorunun çözümü için ivedilikle adım atılması gerektiğini gözler önüne sermektedir.

3. Suriye Devletine Dair Kayıt: Suriye'de Merkezi Hükûmetin Demografik Tahkimi

Suriye Merkezi Hükûmeti özellikle Rusya ve İran'ın tam desteğini arkasına aldıktan sonra iç savaşı fırsata çevirmiş, büyük dış göç dalgalarına seyirci kalmış hatta bir görüşe göre bunları kışkırtmış, içeride de yaklaşık 6-7 milyon vatandaşını iç göç ve yeniden iskâna tabi tutmuş ve sonuç itibarıyla Sünni nüfus ağırlığının belirleyiciliğinden kurtulmuş ve hâkimiyetini yarattığı yeni demografiyle tahkim etmiştir.

Suriye'de bugün itibarıyla merkezi hükûmetin egemenliği, Esat yönetiminin Sünni çoğunluğun önemli kısmını dışarıya tahliye etmesi ve içeride kalanlarını da dağıtıp yeniden iskân etmesi suretiyle pekişmiştir.

Velhasıl Suriye Devleti, arkasındaki destek ve yarattığı hegemonya tahkimatı sayesinde kendisini artık siyaseten güçlü hissetmektedir. Eğer zayıf bir konumda olsa idi BM gözetiminde Cenevre'de sürdürülen "siyasi çözüm" sürecinde istenen ilerleme şimdiye kadar çoktan sağlanabilirdi.

Bu çerçevede merkezi hükûmetin yurt dışındaki vatandaşlarına ilişkin çıkardığı afların inandırıcılığı ve güvenilirliği yeterince sağlanamamıştır. Çıkarılan pek çok aftan bir netice alınmaması da bunun işaretidir.

Öte yandan gayrimenkullere ilişkin çıkarılan yeni yasaların uygulanması ile yurt dışında bulunan Suriye vatandaşlarının büyük çoğunluğu mülksüzleştirilmiştir.

Bu noktada Körfez Arap ülkelerinin bu durumdan rahatsız oldukları, Irak'ta değişen dengelerden sonra Suriye'de de dengeleyici Sünni nüfus ağırlığının kaybedilmesinin Orta Doğu'da karşılarına İran'a müzahir bir ülke daha çıkaracağı için denklemi eski hâline getirmek isteyebilecekleri değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda Körfez ülkelerinin farklı ülkelerde dağınık hâlde bulunan Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönüşünü esas alan "re-entegrasyon" çalışması yürüten bazı uluslararası kuruluşlara sponsorluk yaptığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmaların evrensel hukuk ilkesi konumundaki "her insanın kendi ülkesinde özgürce yaşama hakkı" ile mültecilere dair olarak uluslararası düzeyde kabul gören geri dönüş hakkını da dikkate aldıkları görülmektedir.

Her hâlükârda Suriyeli sığınmacıların geri gönderilmesi veya dönüşlerinin sağlanması siyaseti uygulamaya konurken mevcut veya muhtemel Suriye iktidarının yoğun uluslararası baskılarla siyasi çözüme, kendi vatandaşlarının haklarını iade ederek kabule ikna ve icbar edilmeye çalışılması gerekmektedir.

4. Geri Dönüşe ve Yerleştirmeye İlişkin Kayıt: Sığınmacıların Gideceği Ortamın Güvenli Olması

Aşağıda "II.C.1 Uluslararası ve Ulusal Hukuki Çerçeve, İnsancıl Hukuk" başlığı altında belirtildiği üzere Suriyeli sığınmacılar ile işlemleri olumsuz sonuçlanacak diğer ülke uyruklu sığınmacıların ülkelerine geri dönüşlerinin sağlanmasında veya oluşturulacak bir güvenli bölgeye iskânlarında temel şart, mahreç ülkenin ya da güvenli bölgenin geniş anlamıyla güvenli bir yer olması veyahut güvenli hâline getirilmiş olmasıdır.

Mezkûr hukuk çerçevesinde; sığınmacıların geri dönecekleri kendi ülkelerinin veya yerleştirilecekleri güvenli bölgenin can, mal, ırz ve namus masuniyetlerinin sağlanacağı bir siyasal-sosyal-ekonomik-idari yapıya kavuşmuş olması gerekmektedir.

Bu noktada sığınmacıların döneceği veya yerleştirileceği ortam bağlayıcı anlamda değil ama bir yol gösterici kriter olarak ABD merkezli Barış Fonunun Kırılgan Devlet Endeksini asgari düzeyde karşılamalıdır.

Söz konusu endekse göre yerleşim ülke/bölgesinde öncelikle şiddet tekelinin kamu otoritesinin/devletin elinde olması, güvenlik aygıtlarının düzenlenmesi çerçevesinde yerel sivil unsurların silahsızlandırılarak askerî unsurun meskun mahal dışına çıkarılması ve yeterli polis/asayiş gücü teşkili ile şiddet unsurunun sadece meşru devlet organlarınca ve kanuna uygun şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

İkinci olarak; sosyal hayat ve ortak ilgi alanlarında adalet ve uyumun temini noktasında kurulu idari düzenin görece meşru bir zemine oturması, idarenin ve unsurlarının herhangi bir ayrım gözetmeksizin iş görmesi ve kanun önünde eşitliğin sağlanmış olması gerekmektedir.

Ekonomik düzeyde ise insanların açlık ve sefaletten masun olarak barınma ve elektrik, su gibi diğer temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri surette asgari düzeyde geçimlerini sağlayarak hayatlarını bizzat kendilerinin sürdürebilmeleri gerekmektedir. Bu noktada esas, sürdürülebilir bir ekonomik döngünün tesis edilmiş olmasıdır.

Siyasi ve idari düzenin rıza ve meşruiyete dayandırılması ise temel şarttır. Halkın yönetime rıza göstermesi, yönetimin temel hak ve hürriyetlerin yaşanabilirliğini garanti etmesi, siyasi şiddete başvurmaması yanında; yönetilenlerin sağlık, eğitim, ulaşım gibi temel kamu hizmetlerine adil erişimleri de bu şart kapsamındadır.

Yukarıdan bu yana belirtilen kriterlerin karşılanması veya yerine getirilmesiyle sığınmacıların güvenli geri dönüşleri veya yerleştirilmeleri bakımından uluslararası ve ulusal hukuk ile insancıl hukukun temel şartının karşılanmış olacağı değerlendirilmektedir.

C. Hukuki Çerçeve ve Cumhurbaşkanı Kararnameleriyle ve Diğer İdari ve Yasama Yollarıyla Öncelikle Uygulanabilecek Tedbirler

1. Uluslararası ve Ulusal Hukuki Çerçeve, İnsancıl Hukuk

Türkiye sığınma arayanlar, sığınmacılar ve kaçak göçmenler konusunda ilgili uluslararası mevzuat ve insancıl hukuk yanında konuya özel kendi yasal düzenlemeleri ile bağlıdır.

Konuyla ilgili uluslararası temel düzenleme Türkiye'nin Avrupa dışından gelenleri hariç tutan "coğrafi kısıt" ile taraf olduğu 1951 tarihli BM Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi (1951 CS) ve buna dair 1967 tarihli New York Protokolü tadilatıdır.

1951 CS temel haklarına ilişkin güvenlik yoksunluğu nedeniyle ülkesini terk ederek diğer ülkelere sığınmak zorunda kalan kişilerin sığındıkları ülkedeki durumlarını hak, hürriyet ve yükümlüklerini düzenlemektedir.

1951 CS'ne göre mülteciler; bir ülkeye yasa dışı girişleri veya o ülkede yasa dışı bulunuşları nedeniyle cezalandırma konusu edilemeyecek, bulundukları ülkenin yasalarına tabi, adli makamlarına başvuru hakkına sahip, söz konusu ülkenin vatandaşlarına sağladığı temel eğitim, temel sağlık ve sosyal yardımlardan o ülke vatandaşlarıyla eşit, çalışma ve meslek icrası vb. konularda o ülkenin yabancılara uyguladığı statüye göre muamele görmesi gereken… ancak kendi rızalarıyla veya ülkeleri güvenli hâle geldiyse statüleri kaldırılabilecek olan; güvenli olmadığı sürece kendi ülkesi dâhil herhangi bir ülke sınırlarına geri gönderilemeyecek ve iade edilemeyecek veya sınır dışı edilemeyecek, bu durumlarda yasal itiraz hakkı bulunan, kimlik kartı ve uluslararası serbest seyahat belgesi verilmesi gereken, bulundukları

ülkeye seyahat belgesiyle giriş-çıkışları süreli de olsa serbest kılınması … gereken kişilerdir.

Statünün uygulanmasının sona ermesi gönüllü ayrılışa veya mahreç ülkenin güvenli hâle gelmesine bağlanmış, bulunulan ülkeye ilgilinin itiraz hakkı saklı olmak üzere kamu düzeni ve ulusal güvenlik sebepleri açısından sınır dışı hakkı tanınmıştır.

Türkiye'nin, koyduğu coğrafi kısıt nedeniyle, Avrupa yakası dışından ülkesine gelen mülteciler konusunda 1951 CS hükümleriyle bağlı olmadığı aşikârdır. Öte yandan, AK Parti iktidarı, 2013 yılında çıkardığı 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013 YUKK) ve bu kanuna bağlı 2016 yılında çıkarılan YUKK'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik ile 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği (2014 GKY) hükümleriyle ve 2011 yılından bu yana Doğu kaynaklı sığınmacı ve göçmenlere de uluslararası sözleşmelere benzer hakları iç hukukuyla sağlamıştır.

Mahreç ülke yani Suriye güvensiz olduğu sürece geri gönderme ve güvensiz bir diğer ülkeye sınır dışı etme yasaklarını da içeren mezkûr iç mevzuatın (2013 YUKK ve 2014 GKY) özgünlüğü, 1951 CS'nin mültecilere tanıdığı tüm hakları Suriye'den gelenlere özel "geçici koruma statüsü" ile büyük ölçüde tanımış olmasıdır.

Öte yandan, uluslararası insancıl ve konuya özel hukuk metinlerinde "her insanın kendi vatanında yaşama hakkı" ile "mültecilerin ülkesine dönüş hakkı" da kayıt altına alınmıştır.

2. Cumhurbaşkanı Kararnameleri ve Diğer İdari ve Yasama Yollarıyla Öncelikle Uygulanabilecek Tedbirler

İYİ Parti iktidara geldiği ilk günden itibaren hazırlamış olduğu kapsamlı plan çerçevesinde her hâl ve şartta Suriyeli sığınmacılar ve kaçak göçmenlerin ülkelerine gönderilmesi politikasını icra edecektir.

İYİ Parti iktidarında cumhurbaşkanı kararnameleriyle doğrudan veya ilgili bakanlıklara talimat verilmek suretiyle **geri gönderme süreci ikmal edilene kadar** hızla uygulamaya konabilecek tedbirler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Türkiye'nin gerek Suriyeli sığınmacılar gerekse diğer ülke uyruklu sığınmacılar ve müracaatçılar konusunda, derhâl kota sistemine geçmesi şarttır. **Kota sisteminde benimsenecek oran, şehir merkezleri ve mahalleler planında örneğin yüzde 10'u aşmamalıdır.** Atatürk döneminde çıkarılan 1934 tarihli İskân Kanunu yabancıların il ve ilçelerde yüzde 10'u aşamayacağı hükmünü kabul etmiş ve bir kota sistemi getirmiştir. 2006 yılında, AK Parti tarafından 1934 tarihli İskân Kanunu değiştirilmiş ve yabancıların iskânına ilişkin yüzde 10 kotası kaldırılmıştır. Bu kanundaki yüzde 10 kotası iktidar tarafından kaldırılmamış olsaydı; ülkemizde sığınmacıların gettolaşmasının önü alınabilir, sığınmacılar ülke sathına dengeli bir biçimde dağıtılabilir, sınır illerimiz ve büyük şehirlerimizdeki yoğun Suriyeli sığınmacı nüfusu seyreltilebilirdi.

Suriyeli sığınmacılar ile diğer kayıtlı göçmenlerin kayıtlı iller dışında gerekçesiz ve uzun süreli bulunmalarına derhâl son verilmelidir. İnsancıl gerekler dışında, sığınmacıların ülke içi hareketliliğinin engellenmesi yerinde denetim imkânlarının kullanılabilmesini sağlayacağı gibi etnik bilinç etrafında sosyal ağ oluşumunu da bir nebze zayıflatacaktır.

Kota sistemi uygulama süreci yürütülürken, bir yandan da ayrıntılı Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ve müracaatçılar için künye kayıt sistemi oluşturulmalıdır. Bu kapsamda, sığınmacıların toptancı bir yaklaşımla düzenlenen kayıtları yenilenip; mensubu oldukları kabile, aşiret, doğum yeri, dinsel, mezhebi ve etnik kökenleri itibarıyla ayrıntılandırılarak yenilenmelidir.

Sığınmacıların güvenli bölgeye gönderilmesi hâlinin zuhur etmesi ihtimali, güvenli bölgedeki istikrarın temini ve istikbalde sığınmacıların komşularımız olacağı göz önüne alınarak;

II.D başlığı altında tartışılan ihtimale dayalı muhtelif tahliye seçeneklerinin hayata geçirilmesi sürecinde bu insanların gelecekte sınır komşumuz olacağı göz önünde bulundurularak bir program dâhilinde tüm Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacılar ve müracaatçılar Türkçe dil eğitimine tabi tutulmalıdır.

Geri dönüş sürecinin kolaylaşması amacıyla dil eğitimlerinden geçen Suriyeli sığınmacılardan düzenli bir işte çalışmayanların mesleki eğitim kurslarına gitmeleri zorunlu olmalıdır. Suriyeli sığınmacılara beceri edindirilmesinin, II.D başlığı altında irdelenen herhangi bir seçeneğin uygulanması açısından uygun ve yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile bu kanunun uygulanmasına müteveccih yönetmelikler istikbaldeki muhtemel göç sorunları da dikkate alınarak süratle değiştirilmelidir.

Uluslararası koruma statüsü verilen sığınmacıların dosyaları incelenmeli, mevzuata uygun olmayan işlemler iptal edilmeli ve statüsü bu surette sona erdirilenlerin sınır dışı edilmesi yoluna gidilmelidir. Diğerlerinin ise ilgili ülkelerle koordinasyon içerisinde üçüncü ülkelere gönderilme süreçleri hızlandırılmalıdır.

Aynı kapsamda, uluslararası koruma başvuruları hâlen işlemde olan sığınmacıların dosyaları süratle tekemmül ettirilmeli, durumu uygun olmayanların sınır dışı edilmesine başlanmalıdır.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun sınır dışı etme kararı alınacakları belirleyen 54. maddesinin (ğ) fıkrası, çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilen sığınmacıların sınır dışı edilmesine cevaz vermektedir.

Anılan madde kapsamında, kayıt dışı çalıştığı saptanan Suriyeli sığınmacılar ile koruma altındakiler çalıştıkları sektörde üretimi sekteye uğratmayacak tedbirler de alınarak peyderpey sınır dışı edilme yoluna gidilebilir. Bununla birlikte bu yönde bir uygulamanın İYİ Parti iktidarının ekonominin tümünde kayıt dışılığı önleme kararlılığı ile yürüteceği genel bir planın uygulanması kapsamında ve bu planın bir parçası olarak tatbiki daha doğru olacaktır.

Acilen AB fon kaynaklı olup KızılayKart aracılığıyla verilen yabancılara yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı Yardımı (SUY) ile ilgili düzenleme yapılmalıdır. Zira mevcut hâliyle SUY çalışma hayatında geçici sığınmacıları kayıtsız olmaya ve fazla çocuk yapmaya teşvik etmektedir.

Vatandaşlık işlemleri süratle askıya alınmalıdır. Güvenlik, istihbarat gerekleri ve mesleki ihtiyaçlar dışında istisnai vatandaşlık verilmesi yolu kapatılmalıdır.

Bundan başka 2011 yılı esas alınarak ikamet ve çalışma izni, evlilik veya yatırım yollarıyla veyahut istisnai usulle vatandaşlık verilenlerin durumları dosya üzerinden tek tek incelenerek mevzuat şartlarına aykırılık tespit edilmesi durumunda verilen vatandaşlıklar ilga olunmalıdır. İncelenen işlemlerde idare kusuru tespit edilmesi durumunda ilgililer hakkında gerekli yasal işlem yapılmalıdır.

İktidarın örtülü bir şekilde devam ettirdiği açık kapı politikasına derhâl son verilmeli, kaçak girişlere karşı kontroller esaslı bir şekilde artırılarak sıkılaştırılmalı, sınır güvenliği tam anlamıyla sağlanmalıdır. Bireysel veya toplu yeni girişlere hiçbir surette izin verilmemeli, *"geri itme"* bir siyaset olarak benimsenip tavizsiz uygulanmalıdır.

Hülasa sınır siyaseti konusunda tüm sınırlarda *"giriş yasak, çıkış serbest"* ilkesi uygulanmaya başlanmalıdır.

Bölüm I'de ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere ülkemizde en iyimser tahminle 2 milyon 500 binden fazla kayıt dışı yani kaçak göçmen bulunmaktadır.

Ülke çapında bir tarama yapılarak güvensiz ülkeden gelmiş olsa da geliş sebebi ekonomik olduğu anlaşılanlar ile güvenli ülkeden gelmiş olan kaçak göçmenler peyderpey sınır dışı edilmelidir.

Kayıtlı olduğunu yetkili makamlarca verilmiş bir kimlikle ibraz edemeyen yani kaçak durumunda bulunan göçmenleri kayıtsız olarak çalıştıran işletmelere veya bunlara ev kiralayanlara cezai yaptırım uygulanacağı ilan edilecek, bu amaçla TCK'da değişiklik yapılarak bu suç cürüm olarak tanımlanacaktır.

Bu kapsamda süreli vize muafiyeti veya turist vizesi imkânıyla ülkemize gelip de yeniden giriş imkânını yakarak kalmaya devam eden, çoğunluğu Afrikalı tüm kaçak göçmenler kayıtlardan tespit edilerek değilse özel araştırmalarla bulunarak derhâl ülkelerine iade edilmelidir.

Kaçak işçilik veya kaçak göçmenlik için daima suistimal edildiği aşikâr olan süreli vize muafiyeti ve gelişmemiş ülkelere verilen turist vizesi uygulamasına, iş ve bilim insanları dışında derhâl son verilmelidir.

Türkiye'nin Suriye, Irak ve İran sınırında konuşlandırdığı sınır duvarı projeleri tamamlanmalıdır. Türkiye'nin sınır duvarları, elektro optik kuleler, aydınlatma sistemleri, gece görüşlü kameralar, insansız hava araçları ve entegre güvenlik sistemleri ile tahkim edilmelidir.

Özellikle Afganistan mahreçli yoğun göç akımı karşısında ABD ile akdedildiği anlaşılan mutabakat/anlaşma süratle gözden geçirilip bu kapsamda Türkiye'ye giriş yaparak kaydolmuş bulunan sığınmacıların üçüncü ülkelere sınır dışı işlemlerinin hızlandırılması başta olmak üzere özel şartlarla yenilenmelidir.

Devlet veya vakıf üniversitelerinin yabancı öğrenci kontenjan ve kabul şartları da yeniden düzenlenmelidir.

Yabancı öğrencilerin öğrenim sırasında veya sonrasında ikamet ve istihdam şartları gözden geçirilerek özel kayıtlara bağlanmalı, bunların ikamet ve istihdam süreleri veya evlilik yoluyla Türk vatandaşlığına kabulleri kısıtlanmalı ve özel şartlara bağlanmalıdır.

Suriyeli geçici sığınmacılar için verilen yardımların nereye, nasıl ve kimler tarafından harcandığı TBMM'de kurulacak bir komisyon vasıtasıyla soruşturulmalıdır.

Sığınma merkezleri başta olmak üzere Suriyeli ve diğer ülke uyruklu sığınmacı ilgili iş ve işlemlerde bazı mülki idare amirleri dâhil ilgili bürokraside bir tefessüh meydana geldiği yaygın bir tespittir. Öyle ki sığınma merkezlerinde giyecek, gıda ve personel işleri konusunda tahsis edilen sarf giderleri âdeta paylaşılmaktadır. İlgililer hakkında geçmişe dönük işlemler yapılmalı ve bu durumun devamına öncelikle ve süratle son verilmelidir.

Yabancı sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'de kurulması, kuruluş izinleri, faaliyetleri ve denetimleri konusunda düzenleme açığı bulunmaktadır. Kâr amacı gütmeyen yabancı sivil toplum kuruluşları ve bu kuruluşların faaliyetleri, Dernekler Kanunu'nun 5 ve 32'inci maddelerinde düzenlenmiştir. Bu kanun ile ilgili maddeler yeniden düzenlenmelidir.

Yaşanan sorunların çözümü açısından, yabancı sivil toplum kuruluşları konusunda kapsamlı ve özel bir kanun çıkarılmalıdır. Çıkarılacak kanunda yabancı sivil toplum kuruluşlarının kuruluşu, temsilcilik açması, üst kuruluş kurması, faaliyetleri, bütçe ve

muhasebe uygulaması, idari ve mali denetimleri, yerli yardım kuruluşları ile ilişkileri ve ortak proje yürütmeleri, Türkiye üzerinden diğer ülkelerde yapacakları yardım faaliyetleri, ticari işletme niteliğinde kuruluş açmaları, personel istihdamı ve faaliyet yapamayacakları alanlar ayrıntılı şekilde düzenlenmelidir.

Diğer yandan, Suriyeli sığınmacılar ile diğer kayıtlı sığınmacıların açık-kapalı örgütlenmeleri kontrol altına alınmalı, uluslararası bağlantılı veya yerel STK'larla ilişkileri izleme ve denetime tabi tutulmalıdır.

Aynı yaklaşım ulusal STK'lara karşı da benimsenmelidir. Devletin ilgili birimlerinin bu tür STK'larla ilişkileri, güvenlik ve istihbarat süzgeçlerinden geçirilerek tamamen amaca matuf hâle getirilmelidir.

AB ve diğer dış kaynaklı fonların amacına uygun ve verimli kullanımının sağlanması için tedbirler alınmalı, fonların amaç dışı kullanımı önlenmeli, fon kullanımları paydaşlarla birlikte mutlaka yerindelik denetimine tabi tutulmalıdır.

Suriyeli Sığınmacılar ile diğer ülke uyruklu kayıtlı sığınmacılara yönelik her türlü yerli ve uluslararası yardımlar mutlak surette ilgili kurumların denetim ve koordinasyonu altında organize edilmeli, bu alandaki başıboşluk ve başıbozukluğa son verilmeli, yardımların rastgele, örgütsel amaçlı ve/veya kayırmacı yönlendirilmesi önlenmeli, kamu otoritelerince belirlenen ihtiyaç ve hak sahiplerine ulaştırılması sağlanmalıdır.

D. Suriyeli Sığınmacılar: Suriye'ye veya Genişletilecek Güvenli Bölgeye İskân Seçenekleri

1. Başlangıç Olarak Kısa bir İzahat

İktidar Suriyeli sığınmacı akımları karşısında "kabul eden ülke" olarak Türkiye namına bilinçli bir tavırla hiçbir inisiyatif almamış, uluslararası hukukun cevaz verdiği tedbirlere başvurmamış sadece gelişmeler akabinde bazı gelişigüzel düzenlemelere gitmiş ve fakat bunlar da göstermelik düzeyde kalmıştır.

Türk Devleti ve Türk milleti kastı mahsusa ile siyasi, ekonomik, demografik, kültürel ve benzeri bakımlardan taşınması imkânsız bir yükün altına sokulmuştur.

Neticede göç dalgasının başında ya da ara zamanlarda gerekenlerin yapılmamış olması yüzünden Türkiye bugün itibarıyla Suriyeli sığınmacılar yükünden kurtulma ya da bu yükü hafifletme noktasında insani, siyasi ve hukuki ağır sorunlarla yüzleşmek zorunda bırakılmıştır.

Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri gönderilmeleri hususu, kamuoyunda gittikçe yaygınlaşan bir taleptir. Toplumun haklı temellere dayanan talebinin dikkate alınarak bir çözüm üretilmesi gereği açıktır. Bununla birlikte bulunacak çözümün, ulusal ve uluslararası hukuka uygun olması yanında, icra planı itibarıyla uygulanabilir olması da şarttır.

Öte yandan, yukarıda "II.B. Bazı Önemli Kayıtlar" bölümünün "II.B. 4. Geri Dönüşe ve Yerleştirmeye İlişkin Kayıt: Sığınmacıların Gideceği Ortamın Güvenli Olması" başlığı altında izah edildiği üzere tüm seçeneklerde Kırılgan Devlet Endeksi kriterleri göz önünde tutularak sığınmacıların iskân olacağı ülke/bölgelerin asgari düzeyde "güvenli olması/ hâle getirilmesi" öncelikli önemi haizdir.

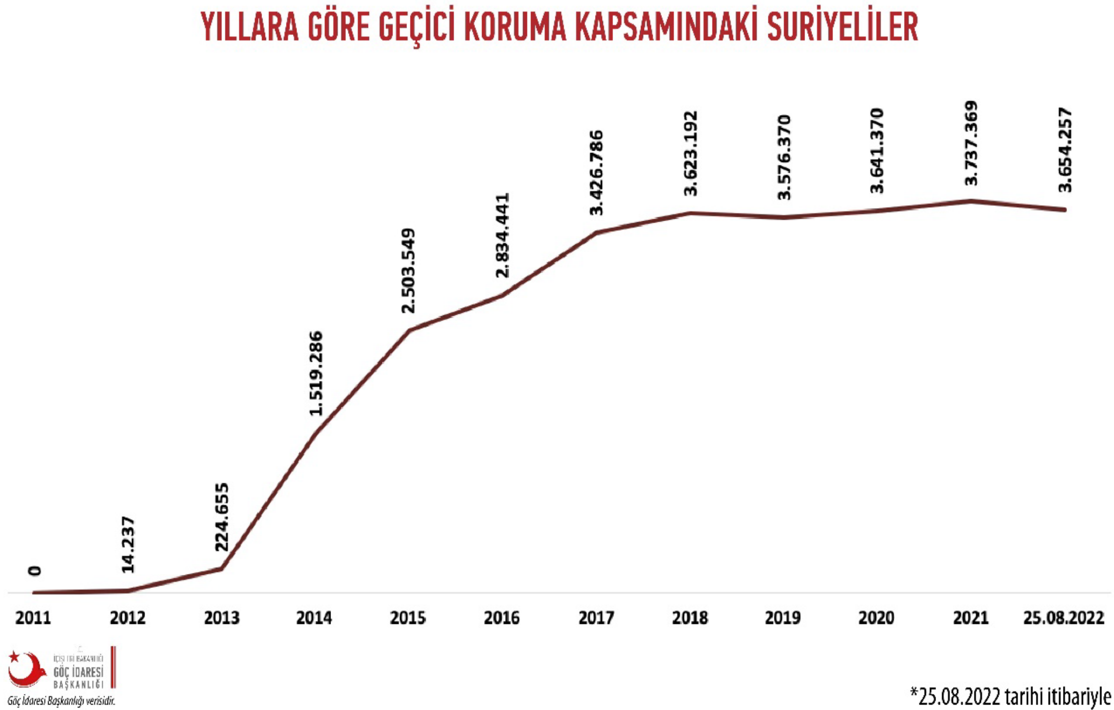
Çok önemli bir husus olarak belirlenecek çözüm seçenekleri hayata geçirilmeye başlanmadan önce ve her icra kademesinde; ilgili tüm uluslararası kurum ve kuruluşlar ve devletlere birer deklarasyon yayımlanarak durum ayrıntılarıyla anlatılmalı, geçmiş dönem siyasetleri nedeniyle üstlenilmiş olan sığınmacı yükünün artık taşınamayacağı bildirilmeli, sorumluluk ve yük paylaşımı davetinde bulunulmalı, iş birliği ve ortak çözüm çalışması teklif edilmeli, **aksi takdirde Türkiye'nin kendi özgün çözümlerini uygulayacağı** vurgulanmalıdır.

1. Suriye Devleti ile Anlaşarak Geri Dönüşü Sağlama

AK Parti hükûmeti, Suriye iç savaşının başladığı Mart 2011'den kısa süre sonra Suriye muhalefetinin siyasi kanadı olan **Suriye Ulusal Konseyinin** İstanbul'da, silahlı kanadı olan **Özgür Suriye Ordusunun** ise Hatay'da kurulmasına müsaade etmiş ve destek vermiştir. Ak Parti hükûmetinin Türkiye'yi iç savaşın tarafı hâline getirmesine karşı stratejik bir hamle olarak Suriye'de merkezi hükûmet, Şubat 2012 tarihi itibarıyla ülkenin kuzeyinden geri çekilerek özellikle 3 bölgeyi; Afrin, Ayn el-Arab ve Cezire'yi PYD-YPG terör örgütüne teslim etmiştir.

Süreç içerisinde Suriye'nin kuzeyinde derinleşen güç boşluğuyla birlikte bu bölgelerde terör örgütleri hâkimiyet alanlarını genişletmiş ve Suriye'den Türkiye'ye yönelik göç dalgası hızla artış göstermiştir.

Aşağıdaki görselden anlaşılacağı üzere IŞİD'in kurulduğu ve YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde otonom bölge ilan ettiği 2013 yılından sonra Türkiye'ye yönelik kitlesel göçün ivme kazanmasının sebebi bölgedeki güç boşluğunu değerlendiren mezkur terör örgütlerinin gücünü tahkim etme sürecidir.

(EK I.2.1 Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler)

Mevcut durumda, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde terör örgütleri ile yaşadığı güvenlik sorunları ve kendisine matuf kitlesel göçün oluşturduğu maliyetler, esasen Suriye'nin toprak bütünlüğünün parçalanması ve ortaya çıkan merkezi otorite boşluğu ile gerçekleşmiştir.

İYİ Parti'nin Millî Göç Doktrini, Türkiye'ye yönelik kitlesel göç krizlerinin menşe ülkede çözülmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede 1998 yılında Türkiye

Cumhuriyeti ve Suriye Arap Cumhuriyeti arasında imzalanan Adana Mutabakatı'na referans yapılacak, Mutabakatın içinde yer alan **"Suriye, kendi topraklarında doğan ve Türkiye'nin güvenliği ile istikrarını tehlikeye atan hiçbir faaliyete izin vermeyecektir. Suriye topraklarında, PKK'nın silah arzı, lojistik malzeme, finansal destek ve propaganda faaliyetlerine müsaade etmeyecektir"** ifadesi ikili ilişkilerin merkezinde yeniden hâkim kılınacaktır. Bu noktadan hareketle 2010 yılında iki ülke arasında imzalanan ve Adana Mutabakatı'nın geliştirilmesini içeren "Terör Örgütlerine Karşı Ortak İşbirliği Anlaşması" esas alınacaktır. Ayrıca BM'nin 2254 Sayılı Kararı doğrultusunda Suriye'nin toprak bütünlüğünün yeniden tesis edilmesi ile bölgede oluşan güç boşluğunun sona erdirilmesi ve Suriye'nin meşru hükûmetinin bölgede yeniden otoritesini sağlaması, bir taraftan Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların geri dönüşleri için uygun zemini oluşturacak diğer taraftan Suriye'nin kuzeyinde alan ve güç kazanan PYD-YPG'nin varlığını sona erdirecektir.

O hâlde Suriyeli sığınmacıların ülkelerine kitlesel geri dönüşlerinin icrasında en makul ve en az maliyetli seçenek Suriye'nin toprak bütünlüğünün sağlanması ve üniter kimliğinin korunmasına yönelik bir dış politika inşası ve Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Devleti arasında yapılacak müzakere ve iş birliği süreci ile sağlanabilir. Esasen 10 Aralık 2019 Astana Görüşmeleri çerçevesinde Türkiye, Rusya ve İran Suriyeli sığınmacıların orijinal ikamet yerlerine güvenli geri dönüş sürecine katkıda bulanacaklarını taahhüt etmiştir. Türkiye, Rusya ve İran bu yöndeki iradelerini son olarak 20 Temmuz 2022 tarihinde yapılan Tahran Zirvesinde ayrıntılandırarak teyit etmişlerdir.

Bilindiği üzere gerek 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Ek Protokolü gerekse iç hukukumuzda bulunan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu mülteci/sığınmacı kavramını menşe ülkede oluşabilecek "muhtemel şiddet ve zulüm ihtimali" üzerine inşa etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti arasında yapılacak müzakere süreci sonucunda BM'nin de gözetiminde geri dönüşün güvenli şartları sağlandığı takdirde Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların Geçici Koruma Statüsü'nün sona ermesi hem uluslararası hukuk hem de iç hukukumuz açısından meşrudur.

Bu minvalde Türkiye tarafından güvenli geri dönüşün uygun şartlarının sağlanması durumunda Geçici Koruma Statüsü kaldırılacak Suriyeli sığınmacılar peyderpey ülkelerine geri gönderilecektir.

Geri gönderme kararının uygulanması durumunda ise yapılacak icra planında karşı tarafla mülkiyet hakları, gidenlerin yerleştirilebileceği yerler, aile bütünlüğünün korunması vb. hususlarda heyetler kurulmasını ve sayısız maddede mutabakata varılmasını kapsayacaktır.

Öte yandan, Suriye Devletinin meşruiyeti tartışmasız olmakla birlikte anlaşma yapılarak gönderme seçeneği bu devletin ülkemizde sığınmacı konumunda bulunan vatandaşlarını geri kabul edeceği ve döndükleri takdirde bu sığınmacıların can, mal, ırz vb. bakımlardan güvenliklerine halel getirmeyeceği şartına dayanmaktadır.

İYİ Parti Genel Başkanı Sayın Meral Akşener 2019 yılında, Suriye Devleti ile müzakere ederek geri dönüşün uygulanması gerektiğini ve Suriyeli sığınmacıların gönderilmesi hususundaki kararlılığını dile getirmiş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a; ‘'İYİ Parti Genel Başkanı olarak beni devlet olarak görevlendir, ben gideyim Suriye'ye, Esad ve onun çevresiyle görüşeyim. Ülkemize Suriye'den gelen sığınmacıları Esad'la el sıkışıp ülkelerine gönderelim." demiştir.

İYİ Parti iktidarı ile sözüne güvenilir bir uluslararası partner ve komşu ülke hüviyetini kazanacak Türkiye'nin, Suriye Arap Cumhuriyeti ile ikili ilişkilerini düzeltmeye ve bu arada sığınmacı sorununu suhuletle çözmeye çalışması öncelikle ve mutlaka denenmesi gereken bir yoldur.

Türkiye ile güvenilir komşu olarak yeniden iyi ilişkiler içinde olmak esasen pek çok bakımdan Suriye Devleti açısından da avantajlar içermektedir.

Bu formül kapsamında Türkiye ile Suriye arasında imzalanarak 2007 yılında yürürlüğe giren atıl durumdaki Yasa Dışı Göçmenlerin Geri Kabulüne Dair Anlaşma da güncellenerek etkin hâle getirilmelidir.

Bu girişimde Suriyeli sığınmacıların mümkün mertebe iç savaş ve göç öncesi asıl ikamet yerlerine dönmelerinde ısrarcı olunmalıdır.

Bu çerçevede belirtmek gerekir ki Türkiye'nin bu seçenekle sığınmacıları geri göndermesi hâlinde, asgari düzeyde, gönderdiği sığınmacıların temel haklar bakımından emniyet altında olduklarını denetlemesi ve ihlal durumlarını uygulanabilir sert karşı tedbir koşullarına bağlaması hukuk bir tarafa, bir insaniyet vecibesidir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti arasında yürütülecek müzakere ve iş birliği sürecine AB de özellikle Suriye'nin yeniden inşası ve sığınmacıların geri dönüşünün finansmanı ekseninde davet edilecektir. Çünkü Türkiye'nin Suriye Krizi kaynaklı maruz kaldığı kitlesel göçün güzergâhı temel olarak şu eksendedir; kaynak ülke Suriye, transit ülke Türkiye, hedef bölge Avrupa.

2016 yılında yürürlüğe giren Geri Kabul Anlaşmasıyla Türkiye'ye yüklenen orantısız göç yüküyle Türkiye transit ülke olma vasfını yitirmiş ve hendek ülke hâline getirilmiştir. Mevcut durumda göçün güzergâhı şu eksene dönmüştür; kaynak ülke Suriye, hendek ülke Türkiye.

İYİ Parti iktidarında bu düzenin devam etmeyeceği ve Millî Göç Doktrini çerçevesinde Türkiye'nin bu büyük sığınmacı yükünü ve külfetini daha fazla taşımayacağı ilan edilecektir.

Bu bağlamda Avrupa Birliği'nden Suriye hükûmeti ile yürütülecek müzakere sürecine destek vermesi talep edilecektir. Özellikle geri dönüşün finansmanı ve Suriye'nin yeniden inşası konusunda ihtilaf olabilecek alanlarda Avrupa ülkelerinin sürece destek vermesi beklenmektedir. AB-Türkiye iş birliği sayesinde Suriye'de istikrarın sağlanması durumunda AB ve diğer Avrupa ülkeleri de kendi ülkelerinde bulunan Suriyeli sığınmacıların geri dönüş sürecini başlatabilecektir.

Avrupa ülkelerinin işbirliğine yanaşmaması hâlinde büyük bir kitlesel göçe maruz kalabileceğini de göz önünde bulundurmalıdır.

Bu seçenekte de Türkiye açısından "güvenli dönüş" prensibinin hayata geçirilmesi bakımından esas muhatap tabiatıyla Suriye Devleti olacaktır. Bununla birlikte **BM gözetiminde AB ve gerekmesi halinde diğer uluslararası aktörlerin de sürece dâhil edilmesi sağlanacaktır.**

Bu girişimde de Suriyeli sığınmacıların iç savaş ve göç öncesi asıl ikamet yerlerine dönmelerinin esas alınması uygun olacaktır.

Netice olarak iktidar değişimi akabinde, Türkiye'nin Suriye Devleti ile insancıl temelde, uluslararası kurumların ve partner ülkelerin de gözetim ve denetimine açık, onların da katılımıyla yapılacak bir uzlaşma anlaşmasıyla güvenli geri dönüşü sağlamaya çabalaması gerekir.

Geleneksel Türk Dış Politikasına geri dönüş ile Türkiye, sözüne güvenilir bir ortak olarak, uluslararası toplumu etkileme ve harekete geçirme kapasitesini de artıracaktır.

Öte yandan, dünyada, bilhassa Orta Doğu'da yaşanması çok muhtemel iklim krizinin bir sonucu da insanların kitleler halinde doğudan batıya doğru göçü olacaktır. Bu göçten etkilenmek ise Avrupa ülkeleri açısından kaçınılmazdır. Bu sebeple Türkiye'deki mevcut sığınmacı sorununun çözümü dairesinde ve güvenli geri dönüşün sağlanması sürecinde Avrupa ülkelerinin takınacağı tutum istikbalde Avrupa ülkelerinin bu göçten ne kadar etkileneceği noktasında da belirleyici olacaktır.

Özellikle Güney Yarımkürede baş gösteren ekstrem iklim olayları neticesinde güneyden kuzeye doğru ciddi bir göç dalgasının yaşanması beklenmektedir. "İklim mültecileri" yeni sorunların doğmasına neden olacaktır. İklim mültecileri bir olgu olarak çoğunlukla Üçüncü Dünya ülkeleri olarak tanımlanan ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin hinterlandında yer alan Kuzey Afrika'da 19 milyon, Sahra Altı Afrika'da 86 milyon, Orta Asya'da 5 milyon kişinin iklim göçmeni olması beklenmektedir. Bu insanların çok cüzi bir kısmının bile rotasını ülkemize çevirmesi büyük tehlikelere yol açacaktır. Bu sebeple iklim göçmenleri meselesini Millî Göç Doktrini doğrultusunda ele almak ve 3. Maddesi olan Önleyici Göç ilkesi etrafında "göçü gerçekleşmeden menşe ülkede durdurmak" çerçevesinde ayrıca değerlendirmek gerekmektedir.

Bu kapsamda AB'nin, Türkiye'ye çözüm aşamasında ve gönüllü geri dönüş sürecinde vereceği desteğin kendileri açısından da ne kadar kritik olduğu anlatılacak, dönüşe rıza göstermemeleri hâlinde istikbalde yaşayacakları tehdidin büyüklüğü noktasında sorumluluk almadıkları ve bu husustan dolayı yaşanacak olumsuzluklardan

kendi toplumlarının da etkileneceği Avrupa ülkelerinin kamuoylarıyla da paylaşılacaktır.

AB'nin Suriye'nin yeniden inşası, ekonomik destek ve siyasi çözüm ekseninde destek vermemesi durumunda Türkiye, AB ile imzaladığı Geri Kabul Anlaşmasından çekilecektir.

AB başta olmak üzere uluslararası aktörlerin dâhil edildiği tüm diplomatik girişimlerin ve geniş bir dış politika setinin icra edilmesine rağmen, Türkiye-Suriye arasındaki müzakere ve iş birliği sürecinin akamete uğraması durumunda dahi İYİ Parti sığınmacıların ülkelerine güvenli geri dönüşünü sağlama ve Suriye'nin kuzeyinde bulunan PKK terör örgütünü tasfiye amacından vazgeçmeyecektir.

Bu aşamadan sonra; "Genişletilmiş Güvenli Bölge Çözümü" uygulamasına geçilmesi yoluna gidilebileceği değerlendirilmektedir.

2. Genişletilmiş Güvenli Bölge Çözümü: Güvenli Bölgenin Resen Yeterince Genişletilerek Geri Dönüşün Sağlanması

Bilindiği gibi, devletler, Millî Güvenlik risklerine karşı; zamanında doğru tedbirleri almaz, öngörüsüz bir şekilde yanlış, eksik ve hatalı uygulamalar yaparsa, zikzak çizerse, gör-e-mez, göz yumarsa; domino etkisiyle telafisi ve çözümü olmayan tehdit ve beka sorunları ile karşı karşıya kalabilir. Bu konuda en bariz örnek, Türkiye'nin kendisine yönelen Irak kaynaklı sorunlarda bugün büyüyen tehditlere çözüm bulamadığı gibi kendisini bu tehditlerin dışına çekememesi olmuştur.

Suriye'nin kuzeyinde yaşananlar da Irak'ın kuzeyinde yaşanmış olanlarla paralellik arz etmektedir. Kaldı ki Irak'ın kuzeyinde "bölücü terör" tehdidi, kuzeyde bir "terör devletçiği" kurulması, Irak'taki Türk varlığının eritilmesi tehditleri varken; Suriye'de bunların yanında dünyanın en acımasız dini referanslı terör örgütlerinin tehdidi ve ülkemizdeki sığınmacılar ile sınır bölgemize yakın alanlarda bulunan yerinden edilmiş kişilerin demografik yapıda ortaya çıkardığı/çıkaracağı tehditler de söz konusudur.

Türkiye Cumhuriyeti, Suriye'den kaynaklı tehditlere zamanında ve köklü çözümler bulmazsa, mevcut millî güvenlik tehditleri Türkiye'yi var olma, hükûmetin fütursuzca kullandığı "beka" sorunu ile gerçekten karşı karşıya getirecektir.

Suriye'nin demografik yapısının değişmesi sonucunda ortaya çıkan ve Türkiye'ye Stratejik Göç amacıyla gönderildiği aşikâr olan sığınmacıların ülkelerine gönderilmesi, Suriye kaynaklı tehditlerin bertarafı hususunda en etkin yöntemdir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti arasındaki yürütülen müzakere ve iş birliği sürecinin akamete uğraması hâlinde, Suriyeli sığınmacıların güvenli geri dönüşü ve Suriye'nin kuzeyinde PKK-YPG terör örgütünün tasfiye edilmesi amacıyla yeterince genişletilmiş güvenli bölgenin planının icra aşamasına geçilecektir.

Güvenli bölge seçeneğinin icra planının uygulanmasında yeniden imar ve inşa edilmiş yeterli ve yaşanabilir büyüklükte ve "güvenli" bir bölge oluşturulduktan sonra sığınmacıların geri dönüşü sağlanacaktır. Güvenli ortam sağlanması sürecinde geçici sığınma statüsü de önceliklendirme usulüyle kademeli olarak kaldırılarak geri dönüş teşvik edilecektir. Her hâl ve şartta sığınmacıların güvenli bölgeye geri dönüşü icra edilecektir.

Son olarak vurgulamak gerekir ki güvenli bölgenin genişletilmesi seçeneğinin Suriye Devletinin egemenliği, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne yönelik bir müdahale olmayıp; Suriye uyruklu sığınmacıların kendi vatanlarına kavuşturulması amacına yönelik olacağı, yukarıda belirtilen şartları haiz istikrarlı bir düzen kurulduktan sonra bölgenin Suriye Devlet güçleri ile birlikte çalışacak uluslararası bir görev gücüne devredilerek geri çekinileceği baştan itibaren benimsenip ilan edilecek bir şiar olmalıdır.

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, üniter devlet yapısı ve Türk millî kimliği üzerine inşa edilmiştir. Bir stratejik göç mühendisliği ve siyasi İhvancılık ortaklığının sonucu olan açık kapı politikasının getirdiği ve hedefi Türk Millî Devleti ve Türk Millî Kimliği olan kontrolsüz göç akımları Türk Milletini Anadolu coğrafyasında tarihte gördüğü en ağır beka sorunlarından biri ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu tehlike ülkemizde bulunan sığınmacı ve kaçakların hızla artan sayılarıyla gün yüzüne çıkmaktadır.

Vatandaşlık alanlar ve farklı uyruklardan kaçak göçmenlerin de sayısı eklendiğinde Türkiye'de bulunan sığınmacı ve kaçak göçmen sayısının 8 milyonu aştığı düşünülmektedir.

Genel Başkanımız Sayın Meral Akşener'in ifadesiyle 2053 yılında sadece kayıtlı Suriyeli sığınmacıların sayısının 35 milyona ulaşacağı öngörülmektedir. Buna mevcut kaçak göçmenler ve vatandaşlık alanlar da eklendiğinde Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu kişi sayısının 50 milyonu aşacağı öngörülmektedir.

Ülkenin içinde bulunduğu politik durum, liyakat/mükafat dengesizliği, ekonomik çöküş ve hukuk devletinin ortadan kalkması nedeniyle Türk vatandaşlarının muhtelif ülkelere göç etmesi ve Türkiye'ye yönelecek başka kitlesel göçler de dikkate alındığında Türkiye'nin demografik yapısının varoluşsal bir tehditle karşı karşıya olduğu görülmektedir.

Bu demografik varoluşsal tehdidin hedefi, Türkiye Cumhuriyetinin kurucu vasıflarını ve millî kimliğimizi ortadan kaldırmaktır.

İYİ Parti iktidarında Türkiye'yi kuşatan bu önemli sorun, kararlı ve planlı politikalar sayesinde ivedilikle ve mutlak suretle çözüme kavuşturulacaktır.

Türkiye'nin maruz kaldığı kitlesel göç ve bunun yıkıcı sonuçları; çok katmanlı, karmaşık ve muhtelif aktörleri ihtiva eden bir sorundur. Bu sebeple İYİ Parti farklı aktörleri ve muhtemel senaryoları dikkate alarak değişen şartlar ve uluslararası dengeleri gözeterek kademeli bir geri dönüş planı ortaya koymuştur.

Senaryolar ve şartlar ne olursa olsun İYİ Parti'nin temel ilkesi ve hedefi Türkiye'de bulunan sığınmacı ve kaçakların ülkelerine her hâl ve şartta geri gönderilmeleridir.

İYİ Parti, Türkiye'de sığınmacıların ve kaçak göçmenlerin geri gönderilmelerine ilişkin doktrini olan tek siyasi partidir. İYİ Parti'nin oluşturduğu Millî Göç Doktrini yalnızca Türkiye'de bulunan sığınmacı ve kaçakların ülkelerine gönderilmelerini değil, ayrıca gerçekleşmesi muhtemel kitlesel göç dalgalarını henüz gerçekleşmeden menşe ülkede engellemeyi hedeflemektedir.

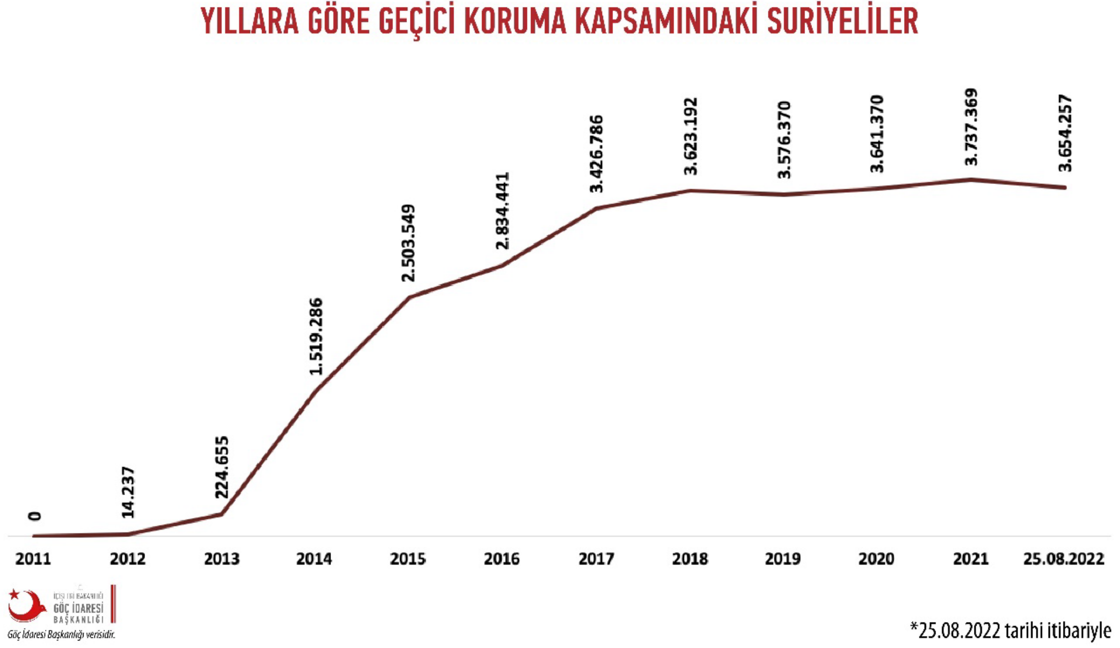
İYİ Parti'nin Millî Göç Doktrinine göre kitlesel göç menşe ülkede durdurulamazsa temel hedef, kitlesel göçü sınıra ulaşmadan ve sınırın ötesinde engellemek olacaktır.

Türkiye sığınmacılar ve diğer göçmenler sorununu zorlu bir dengeyi gözeterek aşabilecek tarihi ve kurumsal birikime sahiptir. Bütün mesele iktidar değişimi ödevini başarıyla yapmaktadır.

EKLER

Ek-I.2.1

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLER

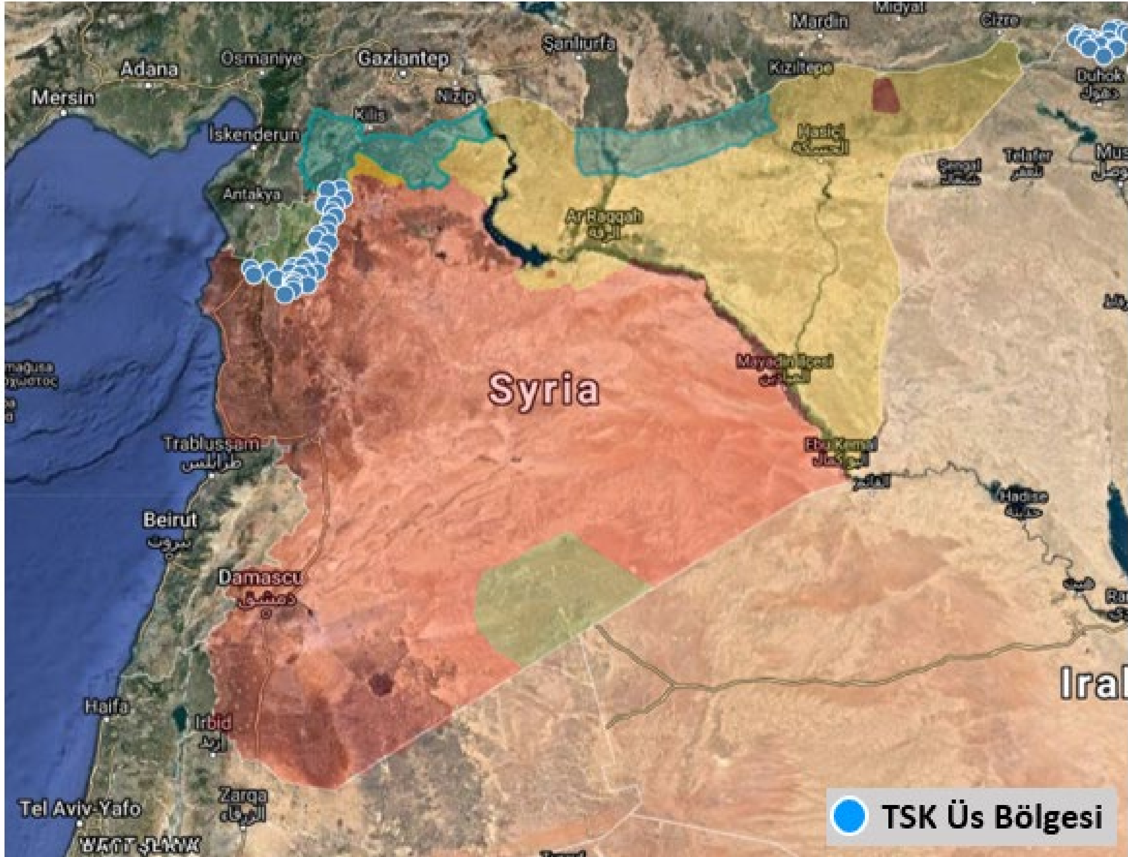

Ek-I.2.2

HARİTA I: SURİYE - MEVCUT GÜVENLİ BÖLGE

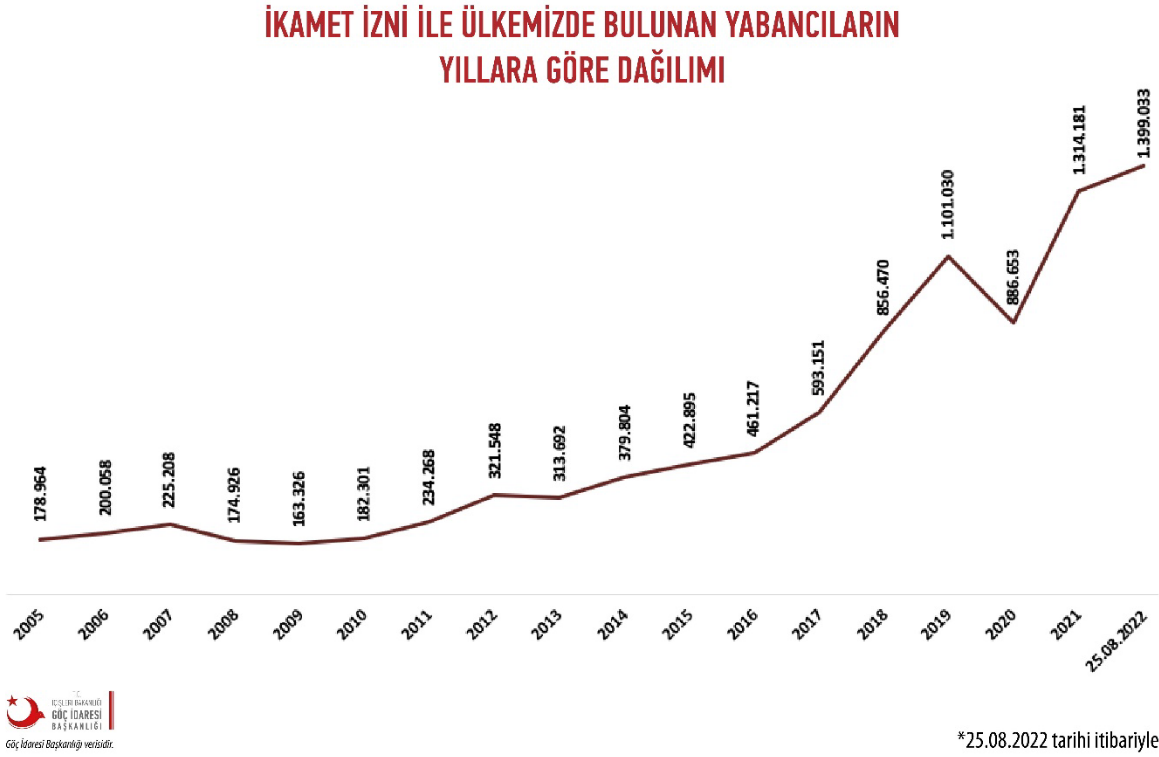
HARİTA I: SURİYE

MEVCUT GÜVENLİ BÖLGE

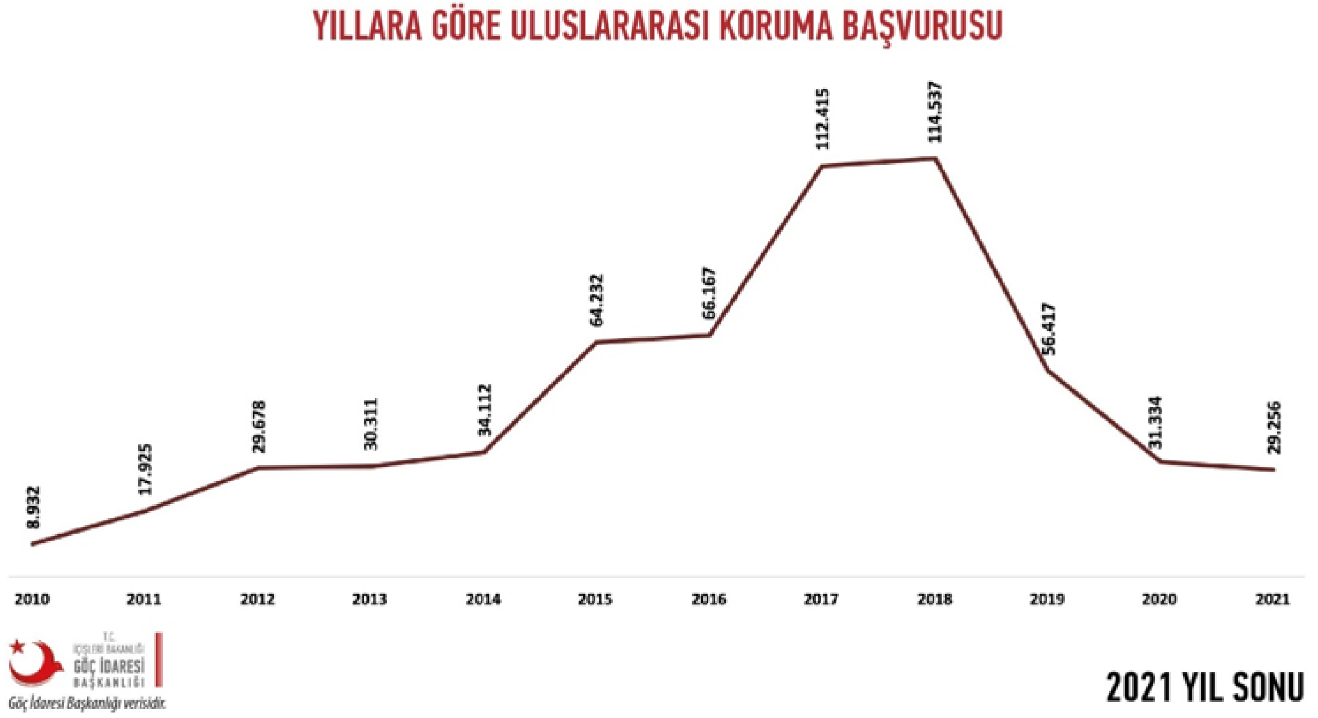
Ek-I.2.3

İKAMET İZNİ İLE ÜLKEMİZDE BULUNAN YABANCILARIN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

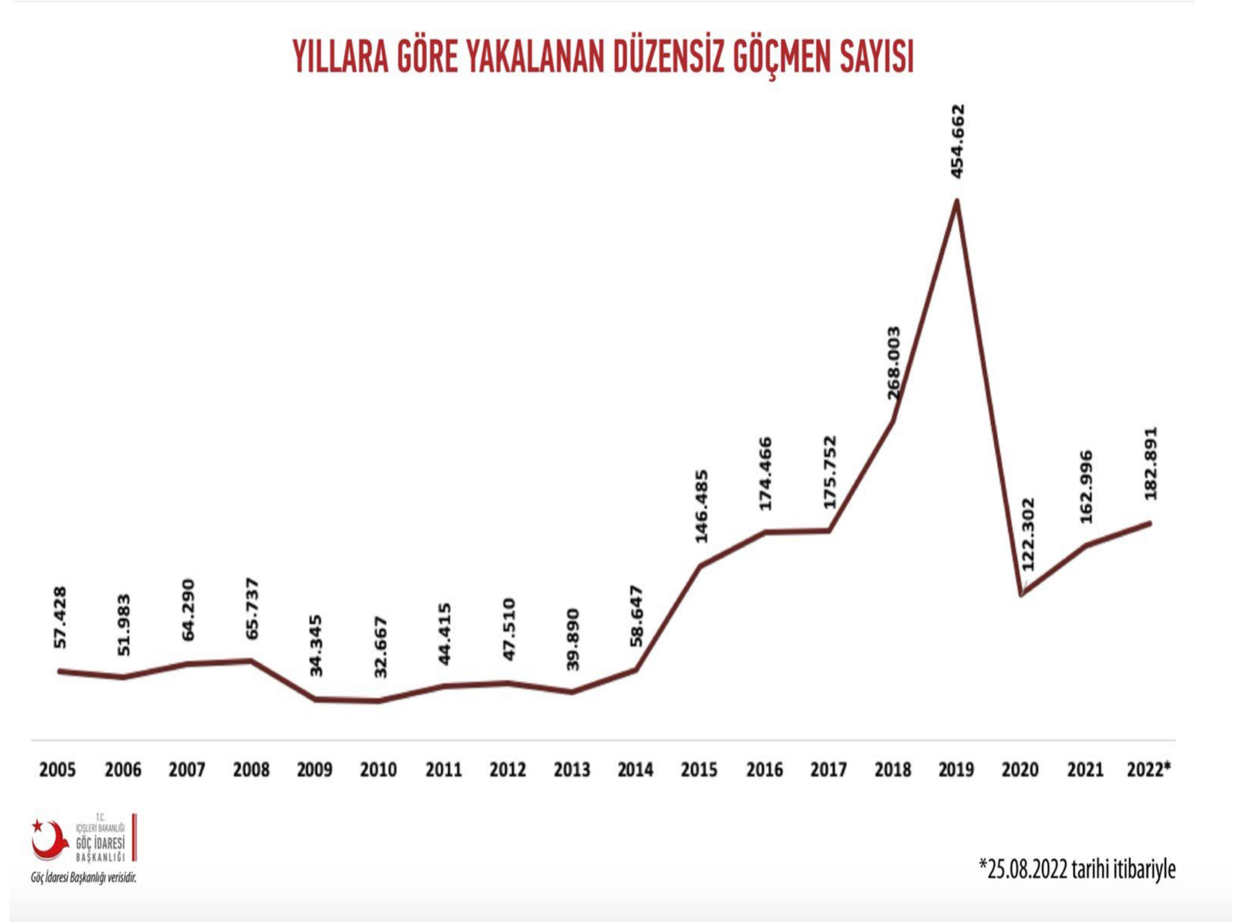
Ek-I.3.1

YILLARA GÖRE ULUSLARARASI KORUMA BAŞVURUSU

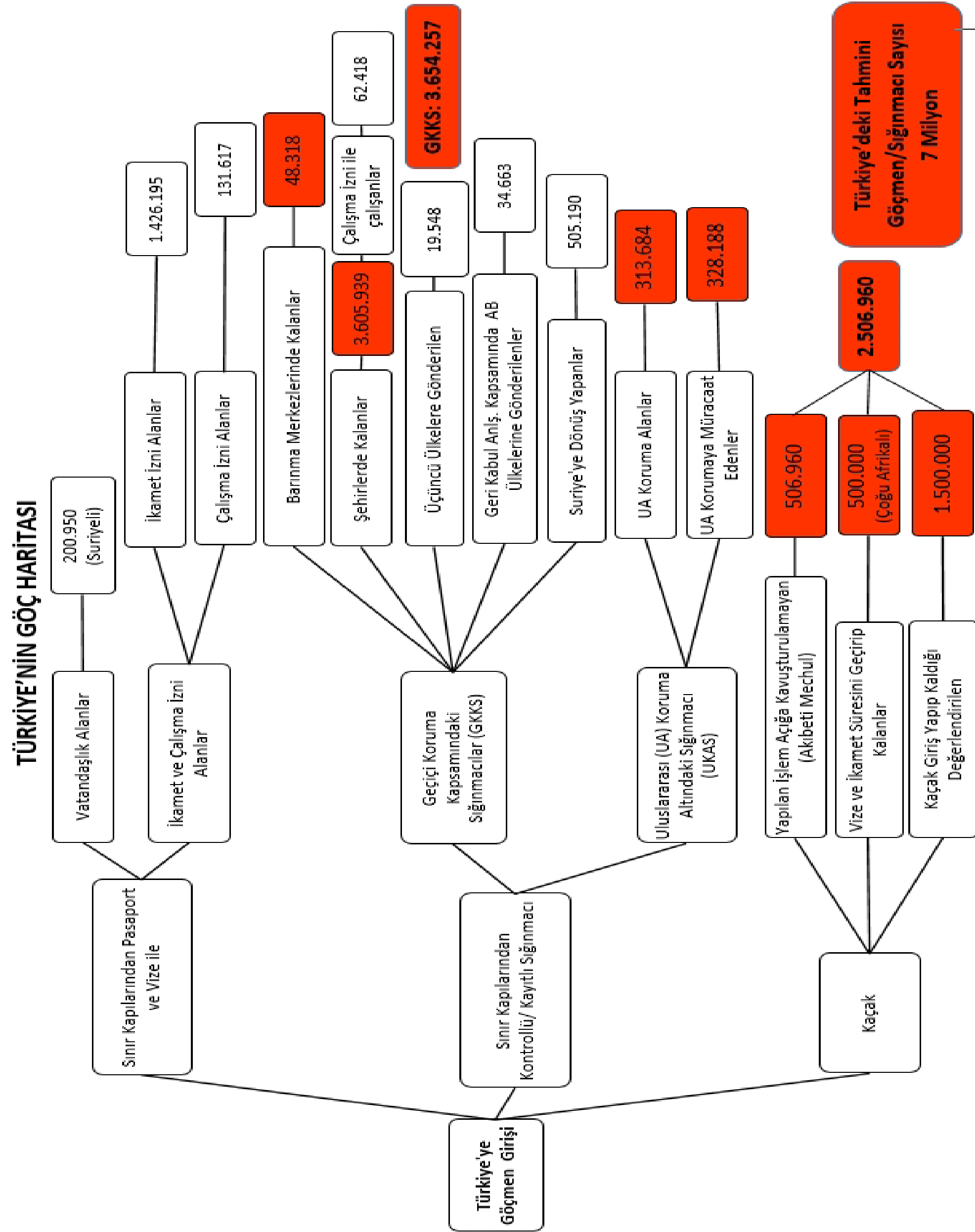
Ek-I.3.2

YILLARA GÖRE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMEN SAYISI

Ek-I.3.3

TÜRKİYE'NİN GÖÇ HARİTASI

Ek-I.4

ABD Dışişleri Bakanlığı Kıdemli Yetkililerinin Afganların Yerleştirileceği Mülteci Programları Hakkında Basın Brifingi (Yayın Tarihi: 02.08.2021)

Website URL: *https://www.state.gov/briefing-with-senior-state-department-officials-on-the-u-s-refugee-admissions-program-priority-2-p-2-designation-for-afghan-nationals/*

SENIOR STATE DEPARTMENT OFFICIAL ONE:

Kıdemli Dışişleri Bakanı Yetkilisi 1: ABD'nin amacı Afganların huzuru ve güvenliğidir. ABD Hükümetinin Afganistan'daki çalışmalarına katkıda bulunan, ABD için çalışan Afganların ABD'ye yerleştirilme fırsatı yaratmak için çaba sarf ediyoruz.

Bu durum (ABD'ye yerleştirme) 3. ülkeler üzerinden, Afganistan dışından yapılacak başvurularla gerçekleştirilecektir.

Jennifer Hansler: Süreçle ilgili bir zaman aralığı verebilir misiniz?

Kıdemli Dışişleri Bakanı Yetkilisi 1: Zaman oradaki insanların ne kadar hızlı bir şekilde ayrılmaya karar vermesi ile ilgili. Biz kabul sürecini başlatmak için Afganistan'dan ayrılmalarını bekleyeceğiz. 3. bir ülkeye gitmelerini bekleyeceğiz.

Matt Lee: ''Kâğıt üzerinde binlerce insan geliyor.'' diyorsunuz ama gerçekte yüz binlerce insandan bahsediyoruz.

Joel Gehrke: Afganistan pasaportu dünyadaki en zayıf pasaportlardan biri. Müttefiklerle koordinasyon için bir şeyler yapıyor musunuz?

Ayrıca buna kontrolsüz göç diyebiliriz, SIV (Special Immigrants Visas for Afghans) programı çerçevesinde ülkelerin Afganları kabul etmesi için ağırlığınızı koyuyor musunuz?

Kıdemli Dışişleri Bakanı Yetkilisi 1: Sözü Kıdemli Yetkili 2 ve Kıdemli Yetkili 3'e bırakıyorum.

SENIOR STATE DEPARTMENT OFFICIAL THREE:

Kıdemli Yetkili 3: Kıdemli Yetkili'ye bir şey eklemek istiyorum. Potansiyel göç dalgalarıyla ilgili Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ve çevre ülkelerle zaten bir süredir müzakere içindeyiz. Pakistan gibi yerlerin* sınırlarını açık tutması çok önemli. Açıkçası eğer insanlar İran üzerinden Türkiye'ye gittiği takdirde- ki zaten Türkiye'ye bazılarının vardığını gördük- bu insanlar ülkeye girebilirler ve aynı zamanda hükûmet vasıtasıyla (Türk Hükûmetinden bahsediyor) kayıt yaptırabilirler.

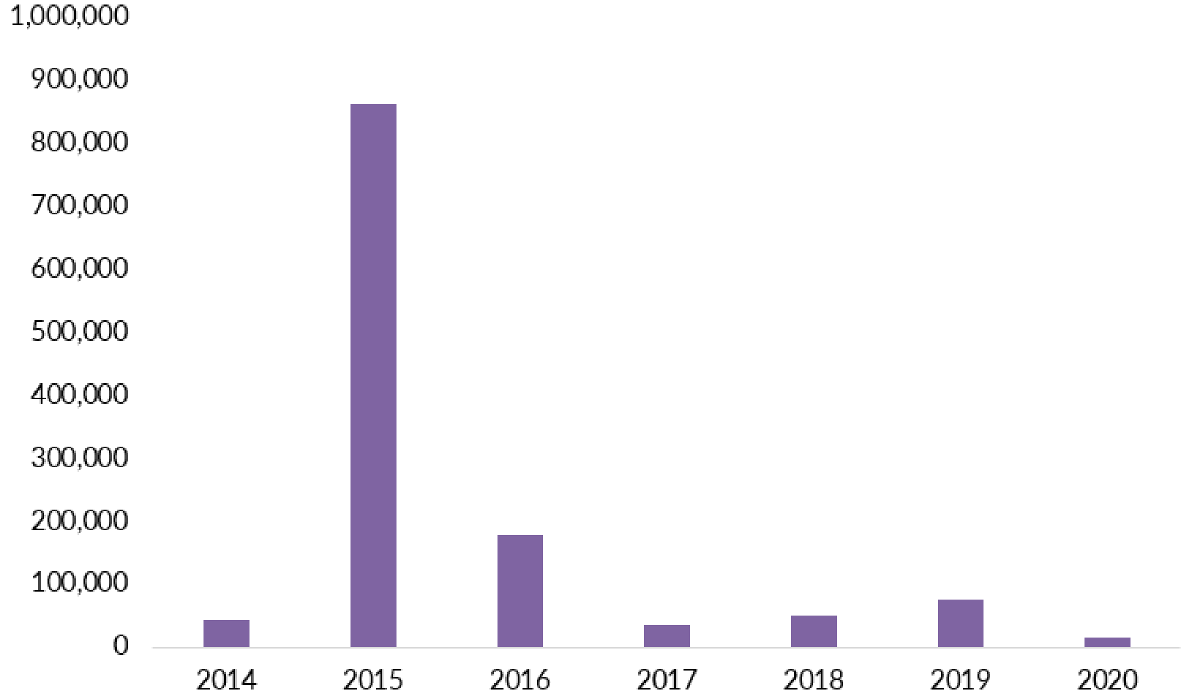
Courtney Kube: Türkiye'ye zaten göçlerin olduğunu söylediniz. Söyleyebilir misiniz; Türkiye'ye gidip de bu vizeye başvurabilecek kaç kişi var?

Kıdemli Yetkili 1: Kıdemli Yetkili 3'ün dediği gibi, insanlar nereye giderlerse orada Hükûmet (Türk Hükûmeti) ya da BMMYK uluslararası koruma sağlayacaktır bizim programımızı beklerken.

(ABD yetkilileri, vize verecekleri Afganlara ön şart olarak 3. ülkeye gitmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Diyaloglardan anlaşıldığı üzere 3. ülke Türkiye'dir.)

Ek-I.5.1

AVRUPA ÜLKELERİNE GEÇEN GÖÇMENLERİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Ek-I.5.2

BİREBİR FORMÜLÜ KAPSAMINDA ÜLKEMİZDEN ÇIKIŞ YAPAN SURİYELİLERE İLİŞKİN İSTATİSTİKİ BİLGİLER

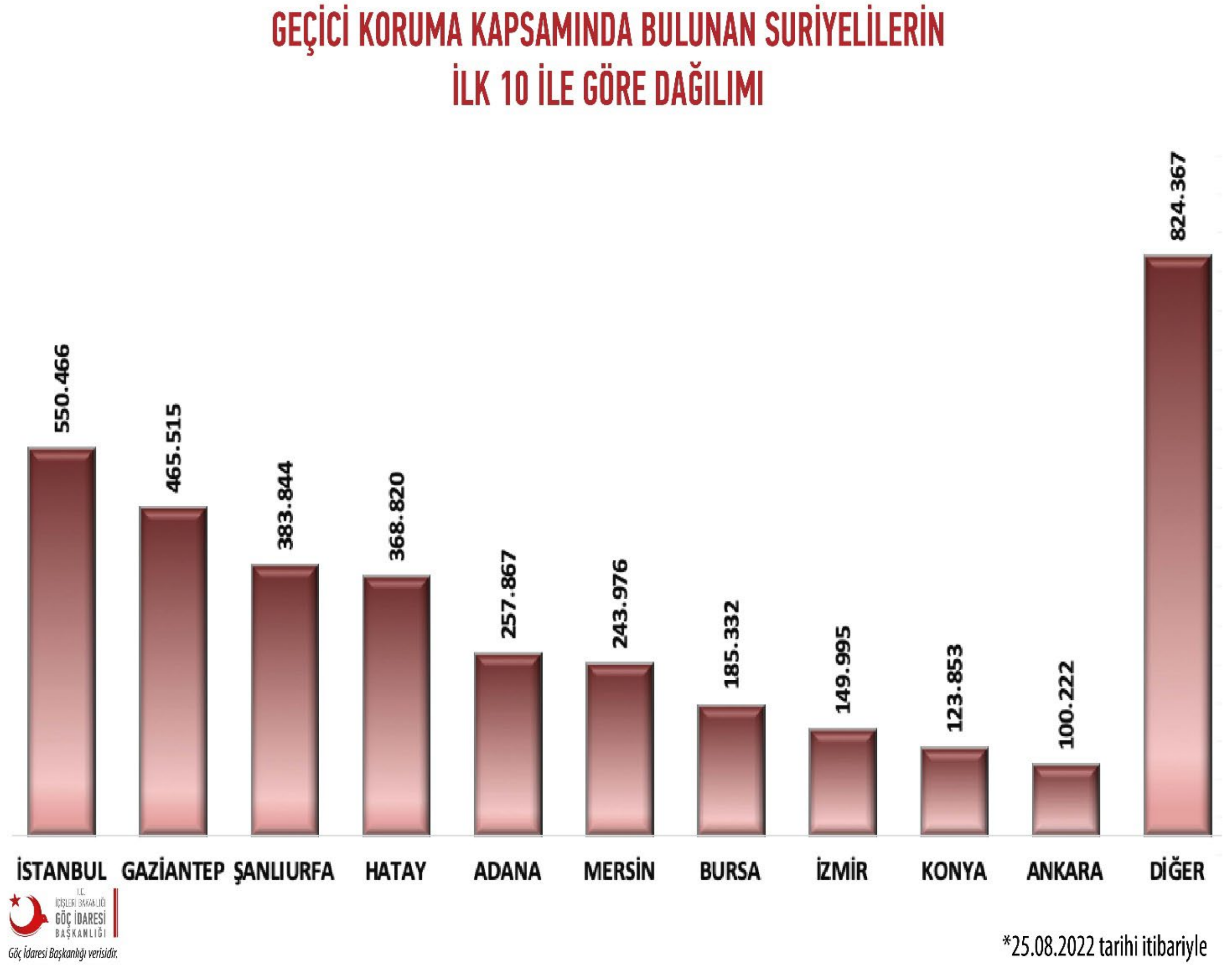
BİREBİR FORMÜLÜ KAPSAMINDA ÜLKEMİZDEN ÇIKIŞ YAPAN SURİYELİLERE İLİŞKİN İSTATİSTİKİ BİLGİLER

ÜLKE	TOPLAM
TOPLAM	33.863
ALMANYA	13.320
AVUSTURYA	213
BELÇİKA	1.795
BULGARİSTAN	85
DANİMARKA	31
ESTONYA	59
FİNLANDİYA	2.541
FRANSA	5.250
HIRVATİSTAN	250
HOLLANDA	5.091
İSPANYA	907
İSVEÇ	2.968
İTALYA	396
LETONYA	46
LİTVANYA	102
LÜKSEMBURG	206
MALTA	17
PORTEKİZ	450
ROMANYA	102
SLOVENYA	34

*16.06.2022 tarihi itibariyle

Ek-I.7.1

SURİYELİ SIĞINMACILARIN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

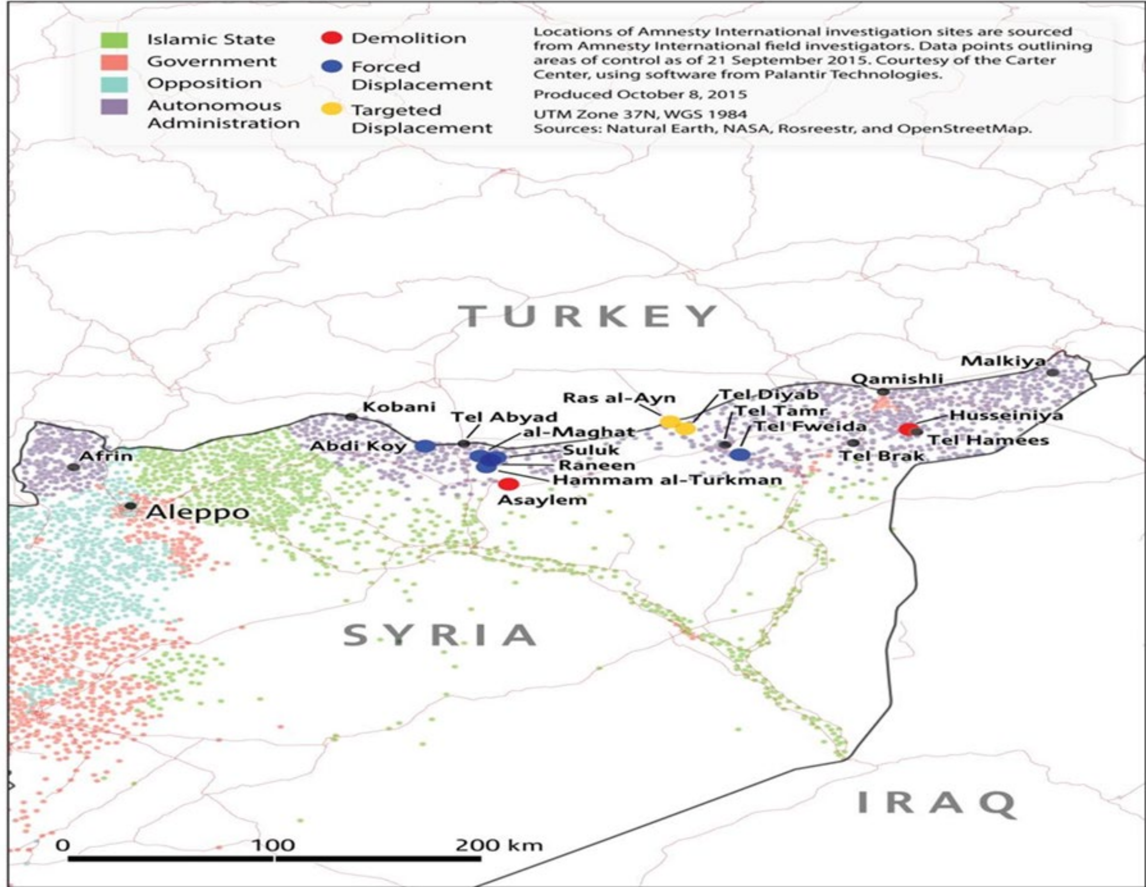
Ek-I.7.2

SURİYELİ SIĞINMACI SAYISI'NIN İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISINA ORANI

Öncelik Sırası	İl	İlde Yaşayan Nüfus	Kayıtlı Suriyeli	Nüfusa Oranı
1	Kilis	236.908	91.082	%38.45
2	Hatay	1.670.712	368.820	%18.08
3	Gaziantep	2.130.432	465.515	%17.93
4	Şanlıurfa	2.143.020	383.844	%15.19
5	Mersin	1.891.145	243.976	%11.43
6	Adana	2.263.373	257.867	%10.23
7	Mardin	862.757	91.976	%9.63
8	Kahramanmaraş	1.171.298	96.997	%7.65
9	Osmaniye	553.012	42.886	%7.20
10	Bursa	3.147.818	185.332	%5.56
11	Kayseri	1.434.357	84.219	%5.55
12	Konya	2.277.017	123.853	%5.16
13	Nevşehir	308.003	13.907	%4.32
14	Adıyaman	23.461	23.461	%3.58
15	İstanbul	15.840.900	550.466	%3.36
16	İzmir	4.425.789	149.995	%3.28
	30 Ağustos 2022 tarihi itibarıyla			

Ek-I.11.1

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ 2015 RAPORUNDA YER ALAN YPG STRATEJİK GÖÇ MÜHENDİSLİĞİNE DAİR HARİTA

(*Mülksüzleştirme, zorlayıcı göç, hedefli yerinden etme yöntemleri PYD-YPG tarafından bu bölgelerde kullanıldı.)

The Amnesty International, (2015). "We had No Where to go", Forced, Displacement and Demolitions in Northern Syria. Available at: https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE2425032015ENGLISH.PDF

(Accessed: 14 November 2020)

Ek-I.11.2

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ 2015 RAPORUNDA YER ALAN YPG STRATEJİK GÖÇ MÜHENDİSLİĞİNE DAİR UYDU FOTOĞRAFLARI

Photo Credits: **Before** Pleiades / Airbus **After** Pleiades / Airbus

Photo Credits: **Before** Pleiades / Airbus **After** Pleiades / Airbus

Ek-I.12

HARİTA II: SURİYE - İDLİB

HARİTA II: İDLİB

HİZMETE ÖZEL

